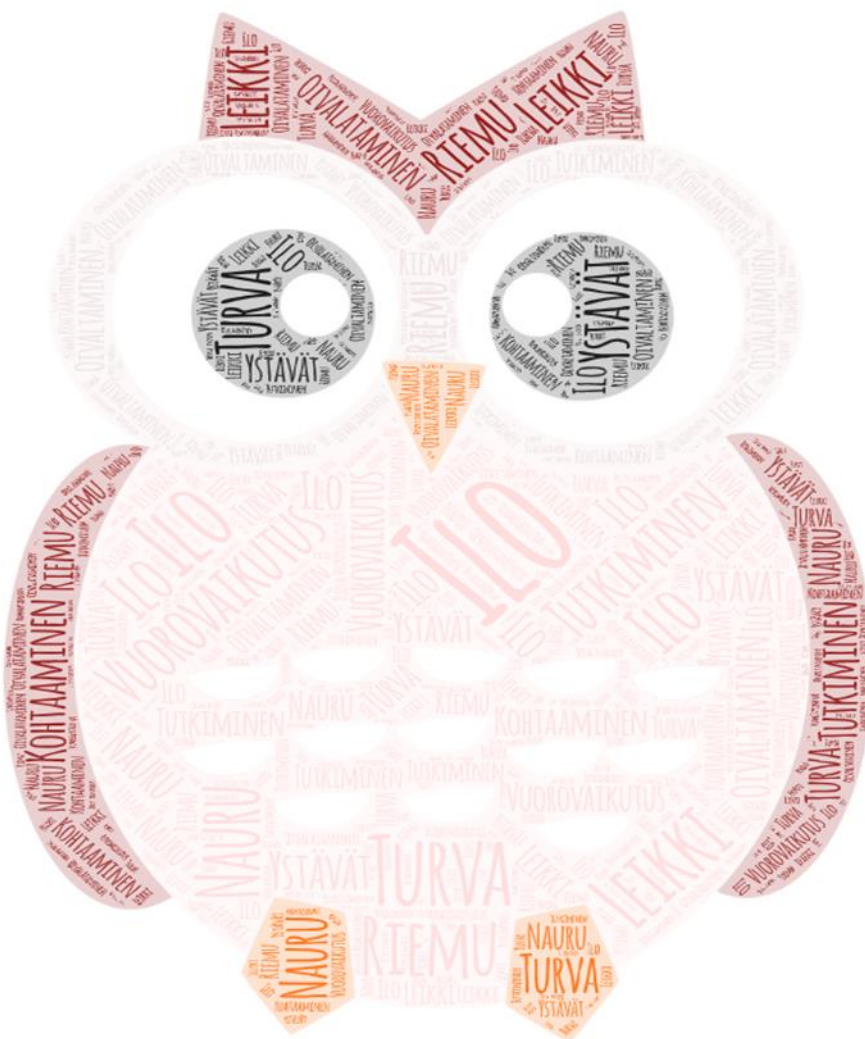

Hattulan kunnan kaksivuotisen esiopetuskokeilun opetussuunnitelma

*"Se, minkä tuntee, jää mieleen.
Se, mikä vain suoritetaan, unohtuu.
Vaikka jokin asia on aikuisen mielestä miten onnistunutta
tahansa, mutta lapsi ei pääse fiilikseen,
ei hän siitä mitään muista tai opi.
Mieti ja katso, miltä se lapsi näyttää. Mitä hän tuntee?
Onko hän mukana?
Mikä sen lapsen saa innostumaan, sitoutumaan ja
uppoutumaan flowhun?
Miten mä pystyn aikuisena
tukemaan lapsen elämässä kokemuksia ja
merkityksellisiä hetkiä, joista jää tunnejälkiä –
ja joista syntyy sen myötä oppimiskokemuksia?"*

-Kasvattajan kommentti

Hattulan kunnan kaksivuotisen kokeiluesiöpetuksen pohjana on käytetty kunnan esiöpetussuunnitelmaa 2020. Hattulan esiöpetussuunnitelmaa ovat olleet laatimassa varhaiskasvatuksen erityisöpettaja Minna Hokkanen, varhaiskasvatuksenöpettajat Marianne Kattelus ja Taina Kortemaa sekä varhaiskasvatuksen palveluesimies Sari Sahlman. Kaksivuotista esiöpetussuunnitelmaa ovat olleet tekemässä varhaiskasvatuksen palveluesimiehet Sanna Lampainen, Terhi Hämäläinen ja Riikka Talikka.

Sisällysluettelo

1. Kaksivuotinen esiopetuskokeilu	2
2. Syvenny Hattulan kunnan kaksivuotisen esiopetuksen esiopetussuunnitelmaan	3
3. Kaksivuotisen esiopetuksen toimintakulttuuri rakentuu	4
.....	4
.....	4
4. Kaksivuotisen esiopetussuunnitelman laadinta, arviointi ja kehittäminen	5
5. Paikalliset erityispiirteet ja kaksivuotisen esiopetuksen järjestämisen tavat	6
6. Kaksivuotisen esiopetussuunnitelmaan liittyvä tiedotus	7
7. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva kaksivuotinen esiopetus	7
8. Kaksivuotisen esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet	8
9. Kaksivuotisen esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polku	10
10. Arvoperusta	11
11. Oppimiskäsitys	14
12. Laaja-alainen osaaminen kaksivuotisessa esiopetuksessa	15
11.1. Ajattelu ja oppiminen	16
11.2. Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu	16
11.3. Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	17
11.4. Monilukutaito	17
11.5. Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen	18
11.6. Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä elämäntapa.....	21
13. Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri	22
12.1. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet	22
12.1.1. Yhteinen kaksivuotinen esiopetus.....	22
12.1.2. Oppimisen, oivalluksen ja leikin ilo	23
12.1.3. Lapsi osallisena ja oman elämänsä toimijana.....	23
12.1.4. Hyvinvointi, turvallinen arki ja kestävä elämäntapa	24
13.2. Oppimisympäristöt kaksivuotisessa esiopetuksessa	24
14. Yhteistyö kaksivuotisen esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa	26
15. Opetuksen tavoitteet ja pedagoginen toteuttaminen kaksivuotisessa esiopetuksessa	28
16. Monipuoliset työtavat	28
17. Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena	30

18. Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet	31
16.1. Ilmaisun monet muodot	32
16.1.1. Musiikki.....	33
16.1.2. Kädentaidot, kuvallinen ajattelu ja ilmaisu	34
.....	34
16.1.3. Suullinen ja kehollinen ilmaisu	35
16.2. Kielten rikas maailma	35
16.3. Minä ja meidän yhteisömme	37
16.3.1. Sosiaaliset- ja tunnetaidot.....	38
16.4. Tutkin ja toimin ympäristössäni	40
16.5. Kasvan, liikun ja kehityn	41
19. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä	44
20. Miksi ja ketä varten pedagogista dokumentointia?.....	45
21. Lapsen kasvun ja oppimisen tuki.....	49
19.1. Yleinen tuki	50
19.2. Tehostettu tuki	50
19.3. Erityinen tuki	51
22. Oppilashuolto	55

1. Kaksivuotinen esiopetuskokeilu

Hattulan kunta valikoitui kansallisen kaksivuotisen esiopetuksen kokeilukunnaksi. Kokeilu tapahtuu vuosina 2021-2024. Hattulan kunnassa kokeiluun osallistuu noin 40% vuosina 2016 ja 2017 syntyneistä lapsista. Nämä lapset osallistuvat esiopetukseen kahden vuoden ajan. Kokeiluun osallistuminen on vapaaehtoista. Muut ikäluokan lapset, jotka jäävät kokeilun ulkopuolelle, ovat verrokkiryhmää. Verrokkiryhmän lapset menevät varhaiskasvatuksesta tai kotoa yksivuotiseen esiopetukseen ja sieltä alkuopetukseen. Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu antaa mahdollisuuksia kokeilla uusia toimintatapoja ja kehittää toimintakulttuuria. Kokeilulaki painottaa esiopetuksen vaikuttavuuden, lapsen eheän päivän ja yhtenäisen oppimisen polun merkitystä sekä samalla kehitetään näitä osa-alueita. Kokeilussa haetaan uusia tapoja kahden ikäluokan laadukkaalle toiminnalle ja oppimiselle. Tämän lisäksi yhteistyötä tehdään varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa ja alkuopetuksessa olevien lasten kanssa. Samalla kehitetään entistä sujuvampia siirtymäkäytäntöjä varhaiskasvatuksesta tai kotoa esiopetukseen sekä esiopetuksesta alkuopetukseen.

Kaksivuotisen esiopetuskokeilun opetussuunnitelma on nelitasoinen kokonaisuus. Se koostuu valtakunnallisesta perusteasiakirjasta, paikallisesta opetussuunnitelmasta, vuosittaisista suunnitelmista sekä lasten oppimissuunnitelmista. Hattulan kunnan kaksivuotisen esiopetuskokeilun opetussuunnitelmaa ja toteutumista arvioidaan lukukausittain. Esiopetusryhmien käytössä on ryhmävarhaiskasvatussuunnitelma, jota täydennetään aktiivisesti. Se on myös huoltajien nähtävillä Daisyssä.

Kaksivuotisen esiopetuksen tarkoituksena on vahvistaa koulutuksellista tasa-arvoa, kehittää esiopetuksen laatua ja vaikuttavuutta, selvittää varhaiskasvatuksen sekä esi- ja alkuopetuksen välisiä jatkumoita ja perheiden palveluvalintoja. Tämän lisäksi tarkoitus on saada tietoa kaksivuotisen esiopetuksen vaikutuksista lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiin, sosiaaliin taitoihin ja terveen itsetunnon kehittymiseen. Toiminnan keskiössä on leikki, oivaltaminen, osallisuus, yhteisöllisyys ja lapsilähtöinen toiminta, jonka tehtävänä on vahvistaa lapsen myönteistä minäkuvaa ja käsitystä itsestään oppijana. Lapselle luodaan mahdollisuuksia kokea oppimisen ja leikin iloa. Kaksivuotinen esiopetus perustuu oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset omaksuvat tietoja ja taitoja vuorovaikutuksessa muiden ihmisten sekä lähiympäristön kanssa. Oppiminen nähdään kokonaisvaltaisena ja sitä tapahtuu kaikkialla. Siinä yhdistyvät taidot, toiminta, tiedot, tunteet, aistihavainnot, kokemukset, kieli ja ajattelu. Oppimiskäsitys pohjautuu näkemykseen, jossa lapsi nähdään aktiivisena toimijana

Kaksivuotisessa esiopetuksessa nähdään tärkeänä kasvun ja oppimisen polun jatkuvuus ja eheys. Esiopetusta täydentävä varhaiskasvatus nähdään tärkeänä osana lapsen oppimista. Esiopetuksen kaksivuotisuus tarjoaa mahdollisuuksia syventyä oppimisen osa-alueiden toteuttamiseen sekä toimintakulttuurin kehittämiseen pitkäjänteisesti. Kahden vuoden kesto antaa esioppilaille aikaa kasvaa, oppia ja kehittyä omassa tahdissaan. Kokeilun myötä esiopetuksen piiriin tulee nuorempia lapsia, joiden tarpeet huomioidaan. Toiminta suunnitellaan ja toteutetaan niin, että jokaisella lapsella on mahdollisuus innostua, kokea osallisuutta, kokeilla ja oppia uutta. Leikki on keskeistä toiminnassa. Leikin avulla, eri oppimisympäristöissä toimien, lapset laajentavat osaamistaan eri tiedon- ja taidonaloilla. Kaksivuotinen esiopetus myös mahdollistaa ystävyyden, yhteisöllisyyden, oppimisen iloa ja uusien mielenkiinnonkohteiden kokemisen. Lapsilla on tilaisuuksia monipuolisen vuorovaikutuksen ja sosiaalisten taitojen vahvistamiseen. Tavoitteena on, että lapset oppivat arvostamaan omaa ainutlaatuisuuttaan sekä ihmisten yhdenvertaisuutta. Toiminnan ohella huomiota kiinnitetään lasten hoitoon ja huolenpitoon. Kaksivuotinen esiopetus on tavoitteellista toimintaa, jota ohjaa kokeiluperusteet ja kunnan kaksivuotisen esiopetuskokeilun opetussuunnitelma.

2. Syvenny Hattulan kunnan kaksivuotisen esiopetuksen esiopetussuunnitelmaan

Hattulan kunta "elämää varten" tarjoaa hattulalaisille lapsille ja perheille hyvinvointia sekä palveluja monipuolisesti ja laadukkaasti. Hattulassa esiopetus on osa varhaiskasvatusta ja kuuluu sivistystoimen alaisuuteen. Hattulan kunta valittiin v. 2021 Opetushallituksen sekä Sosiaali- ja kulttuuriministeriön järjestämään kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluun. Kokeilu tapahtuu vuosina 2021-2024. Kokeiluun osallistuvat yksiköt sekä lapset määrittelee Opetushallitus. Kokeiluun osallistuvat lapset ovat vuosina 2016 ja 2017 syntyneitä lapsia. Kokeiluun valitut lapset suorittavat esiopetusta kaksi vuotta ja toteuttavat kaksivuotisen esiopetuksen opetussuunnitelman mukaista toimintaa.

Syksyllä 2021 alkavana kautena kaksivuotista esiopetusta järjestetään Hattulassa Marjahatun päiväkodissa kahdessa eri ryhmässä. Kaksivuotisen esiopetuksen opetussuunnitelman tehtävänä on edistää laadukkaan ja yhtenäisen esiopetuksen yhdenvertaista toteutumista. Kokeiluesiopetus on kaksivuotinen kokonaisuus, jossa eri osa-alueiden tavoitteet liittyvät yhteen ja muodostavat toimintakulttuurin perustan.

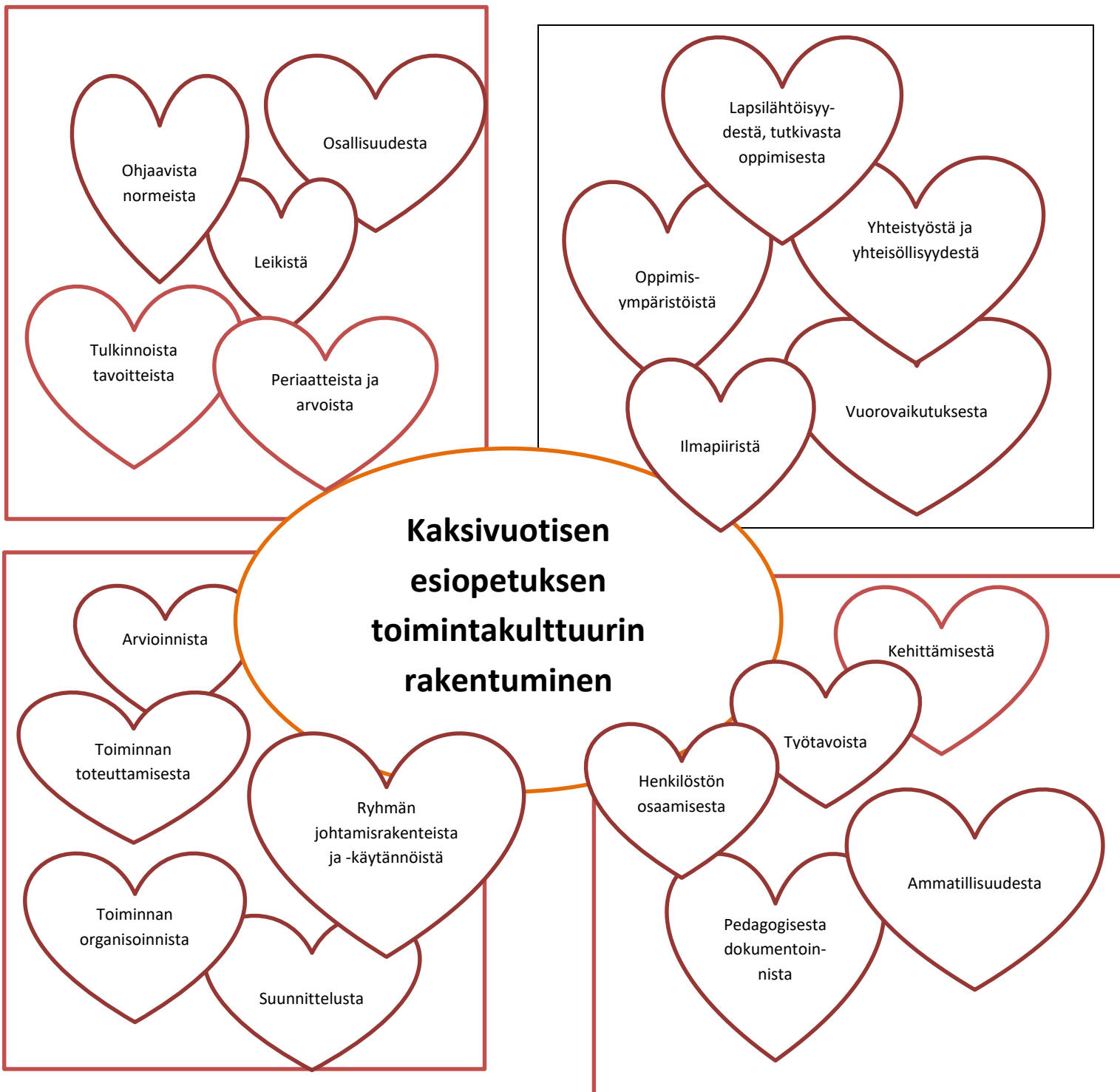
Hattulan kunnan kaksivuotisen esiopetuksen esiopetussuunnitelma on laadittu valtakunnallisen kokeiluesiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta (2020) ja se on velvoittava. Suunnitelmaa arvioidaan erilaisin menetelmin sekä henkilöstön, huoltajien ja lasten toimesta. Kaksivuotisen esiopetuksen esiopetussuunnitelma (2021) laadittiin jatkumoksi varhaiskasvatuksesta tehdyille suunnitelmalle sekä hyödyntäen Hattulan esiopetussuunnitelmaa. Näin saatiin

kaksivuotisen esiopetuksen opetussuunnitelmasta yhtenäinen kokonaisuus sekä Hattulan varhaiskasvatuksen, että esiopetuksen suunnitelmien kanssa.

Kaksivuotisen esiopetuksen opetussuunnitelman on tarkoitus olla helppolukuinen ja käytännönläheinen, josta käy ilmi esiopetusryhmissä toteutettava pedagogiikka niin huoltajille kuin työntekijöillekin.

Kaksivuotisen esiopetuksen opetussuunnitelmassa tehdään näkyväksi mm. tekstien ja kuvien avulla esiopetusryhmien tavan toteuttaa toiminnassaan laadukasta pedagogiikkaa ja monipuolisia työtapoja, lasten mielenkiinnon kohteita, iloa sekä oppimiskokemuksia. Kaksivuotisessa esiopetuksessa oppiminen on osallistavaa, toiminnallista ja tapahtuu leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden ja itseään ilmaisten.

3. Kaksivuotisen esiopetuksen toimintakulttuuri rakentuu

4. Kaksivuotisen esiopetussuunnitelman laadinta, arviointi ja kehittäminen

Hattulan kunnan kaksivuotisen esiopetuksen opetussuunnitelma on kuntakohtainen ja laadittu siten että, se määrittelee, ohjaa, tukee ja velvoittaa esiopetuksen järjestämistä. Hattulan kunnalla opetuksen järjestäjänä on vastuu paikallisen kaksivuotisen esiopetuksen opetussuunnitelman laadinnasta ja kehittämisestä. Paikallisessa opetussuunnitelmassa on päätetty esiopetuksen kasvatus- ja opetustyön, oppilashuollon, huoltajien ja esiopetuksen yhteistyön sekä esiopetuksen muun toiminnan järjestämisestä ja toteuttamisesta esiopetuksen kansallisten perusteiden pohjalta.

Hattulan kunnan kaksivuotista esiopetusta ohjaavat ja täydentävät valtakunnallisen esiopetuksen opetussuunnitelman lisäksi Hattulan varhaiskasvatussuunnitelma, esiopetussuunnitelma, perusopetuksen opetussuunnitelma, aamu- ja iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelma, lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä sivistyksen osallisuussuunnitelma. Ohjaavina asiakirjoina toimivat myös Hattulan varhaiskasvatuksen TVT-suunnitelma 2020 sekä kestävän kehityksen suunnitelma.

Kaksivuotisessa esiopetuksessa esiopetusryhmät kirjavat viikoittaisissa tiimipalaverissaan Daisyn sähköiseen ryhmäkohtaiseen kehkeytyvään suunnitelmaan oman ryhmänsä viikoittaista toimintaa, arviointia kuinka esiopetus toteutuu ja miten toimintaa kehitetään eteenpäin. Lapset ja huoltajat arvioivat kaksivuotisen esiopetuksen toteutumista omasta näkökulmastaan lapsen esiopetuskeskusteluissa (LEOPS).

Esiopetuksen toimintakulttuurin arviointi- ja kehittämisprosessi

5. Paikalliset erityispiirteet ja kaksivuotisen esiopetuksen järjestämisen tavat

Hattulan kaksivuotisen esiopetuksen ryhmät muodostetaan vuosittain Opetushallituksen sekä Sosiaali- ja kulttuuriministeriön hyväksymän kokeiluesiopetuksen oppilaaksi otton periaatteiden mukaisesti.

Kaksivuotisen esiopetusryhmän koko muodostuu kokeiluun osallistuvien lasten määrän ja yksikön mukaan. Esiopetuksen laajuus on vähintään 700 tuntia kumpanakin lukukautena. Toimintapäivät määritellään vuosittain kunnan linjausta noudattaen. Kokeiluesiopetukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Kaksivuotisessa esiopetuksessa ohjaavina asioina ovat samat lait ja toimintamallit kuin yksivuotisessa esiopetuksessa. Ryhmäkohtaisissa esiopetussuunnitelmissa huomioidaan kunkin yksikön oppimisympäristön mukaiset mahdollisuudet luoda toiminnalle erilaisia painotuksia.

Kokeiluesiopetusryhmä toimii kaksi vuotta samana ryhmänä. He toteuttavat esiopetusta kahden vuoden ajan, ns. normaalin yksivuotisen esiopetuksen sijaan. Kaksivuotisen esiopetuksen myötä Hattulan esiopetukseen tulee vuotta nuorempia lapsia kuin aikaisemmin. Kaksivuotinen esiopetus toteutetaan siten, että kaikilla siihen osallistuvilla lapsilla on mahdollisuus kokea osallisuutta sekä innostua, kokeilla ja oppia uusia asioita. Kaksivuotisen esiopetuksen keskeisenä tavoitteena on, että jokaisen lapsen oppimisen polku varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja sitä kautta perusopetukseen jatkuu joustavasti sekä lapsen tarpeista käsin. Kaksivuotisessa esiopetuksessa painottuu kasvun ja oppimisen polun eheys sekä jatkuvuus.

Kaksivuotisen esiopetuksen avulla lapsi saa aikaa kasvaa, kehittyä ja oppia omassa tahdissaan. Leikki, liikkuminen ja tutkiva oppiminen ovat lapsilähtöisen työskentelytavan keskiössä kaksivuotisen esiopetuksen toteuttamisessa. Toiminnassa korostetaan oivaltamisen, oppimisen ja leikin iloa. Oppiva yhteisö on toimintakulttuurin ytimenä. Kaksivuotisen esiopetuksen ja lapsilähtöisen toiminnan perustana on lapsen osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo. Lisäksi huomioidaan kulttuurinen moninaisuus, kielitietoisuus sekä hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa.

6. Kaksivuotisen esiopetussuunnitelmaan liittyvä tiedotus

Hattulan kaksivuotisesta esiopetuksesta tiedotetaan sähköisen asiointin Daisyn kautta sekä kunnan www-sivuilla, josta löytyy myös kaksivuotisen esiopetuksen opetussuunnitelma. Kaksivuotisen esioppilailla on käytössä myös WILMA, josta huoltajat näkevät esioppilaan oppimissuunnitelmat ja mahdolliset muut tehdyt suunnitelmat. Tavoitteena on avoin ja monipuolinen viestintä.

Ennen esiopetuksen toimintakauden alkua kaksivuotisissa esiopetusryhmissä järjestetään tutustumispäivä lapsille ja huoltajille. Toimintakauden alussa pidettävässä vanhempainillassa käsitellään Hattulan kunnan kaksivuotisen esiopetuksen opetussuunnitelmaa, avataan sen sisältöä huoltajille sekä kirjataan huoltajien ajatuksia ja toiveita esiopetuksen toteutumisessa. Huoltajilla on toimintakauden aikana mahdollisuus tutustua kaksivuotisen esiopetuksen toimintaan vieraillemalla ryhmissä.

7. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteeseen perustuva kaksivuotinen esiopetus

Valtioneuvosto voi myöntää rekisteröidylle yhdistykselle tai säätiölle luvan esiopetuksen järjestämiseen. Järjestämisluvassa opetuksen järjestäjälle voidaan määrätä erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteeseen perustuva erityinen koulutustehtävä.

Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteeseen perustuvassa kaksivuotisessa esiopetuksessa toiminnan, kasvatuksen ja opetuksen tulee noudattaa esiopetukselle asetettuja yleisiä tavoitteita sekä oppimiskokonaisuuksien toteuttamiselle asetettuja yhteisiä tavoitteita. Kaksivuotisessa esiopetuksessa noudatetaan näitä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita sitouttamatta lapsia tiettyyn opetuksen taustalla olevaan maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään taustalla olevaan arvo- ja kasvatustieteeseen perustuvaan järjestelmään. Poikkeamista ja painotuksista määrätään järjestämisluvassa ja valtioneuvoston asetuksessa.

8. Kaksivuotisen esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Kaksivuotisen esioppilaan opetuksen järjestämispaikan määräytymistä koskevat perusopetuslain ja kokeiluesiopetuksen lait sekä säännökset. Koeryhmä on muodostunut Hattulassa kokeilulain mukaisen satunnaisotannan ja opetus- ja kulttuuriministeriön tekemien päätösten mukaan eikä kunta ole käyttänyt asiassa harkintaa.

Kokeilulain 4 §:n mukaan ”opetus- ja kulttuuriministeriö poimi ositettuna satunnaistamisena kokeiluun osallistuvat kunnat tai kuntayhtymät (*kokeilukunta*), joiden tehtävänä on järjestää kaksivuotista esiopetusta 5 §:n mukaan poimituissa toimipaikoissa.” Kokeilulain 4 §:n mukaan vuonna 2021 alkavan kokeilun *kohdejoukkoon* kuuluvat ne kokeilukuntien alueella asuvat lapset, jotka ovat syntyneet vuonna 2016.

Kokeilulain 5 §:n mukaan ”opetus- ja kulttuuriministeriö poimi ositettuna satunnaistamisena kokeilukuntien esiopetuksen toimipaikoista ne toimipaikat, joissa kokeilukunnan tulee järjestää kaksivuotista esiopetusta (*kokeilutoimipaikat*).” Kokeilulain 5 §:n mukaan ne kohdejoukkoon kuuluvat lapset, jotka ovat kokeilutoimipaikoissa varhaiskasvatuksessa tai jotka eivät ole varhaiskasvatuksessa kokeilutoimipaikassa, mutta asuvat kokeilutoimipaikan alueella, muodostavat *koeryhmän*. Ne kohdejoukkoon kuuluvat lapset, jotka eivät kuulu koeryhmään, muodostavat *verrokkiryhmän*.

Kokeilulain 6 §:n mukaan koeryhmään kuuluvan lapsen huoltajan tai muun laillisen edustajan on huolehdittava siitä, että lapsi osallistuu kaksi vuotta kestäväan kokeilutoimipaikassa järjestettyyn esiopetukseen tai muuhun kaksivuotisen esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan. Kaksivuotinen esiopetus on maksutonta.

Pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä olevan lapsen on osallistuttava esiopetukseen oppivelvollisuuden alkamisvuonna. Lisäksi pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella on oikeus saada esiopetusta sinä vuonna, jona lapsi täyttää viisi vuotta. Sellaisella lapsella, joka aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin, on oikeus saada esiopetusta myös oppivelvollisuuden alkamisvuonna. Koulukuljetuksista päätetään perusopetuslain (32 §) hyvinvointilautakunnan hyväksymien periaatteiden mukaisesti. Silloin kun vanhemmat valitsevat esiopetusikäiselle lapselle vain lainmukaisen maksuttoman esiopetuksen ilman täydentävää varhaiskasvatusta.

Lapsen yksittäiset vapaapäivät esiopetuksesta kirjataan hoitoaikavarauksiin sekä keskustellaan ryhmän kasvattajan kanssa. Yli viikon poissaolo anotaan kirjallisesti ryhmän esiopettajalta ja yli kahden viikon poissaolo tulee anoa varhaiskasvatuksen palveluesimieheltä.

Kotiopetus

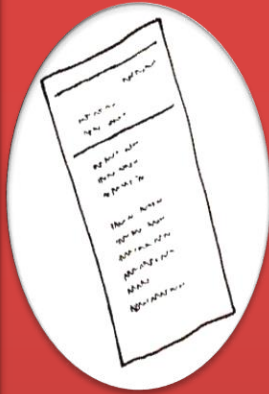
Jos esiopetus toteutetaan kotiopetuksena, huoltaja vastaa lapsen opintojen järjestelyistä, kuten oppimateriaalien hankkimisesta ja varsinaisesta opiskelusta. Kunnalla ei ole velvollisuutta järjestää opetusta kotiopetuksessa olevalle lapselle.

Perusopetuslain 26 §:n mukaan kunnan tulee kuitenkin valvoa oppivelvollisen edistymistä, jos tämä ei osallistu kouluopetukseen. Lainsäädäntö ei sisällä määräyksiä valvonnan käytännön järjestelyistä, vaan niistä päätetään paikallisesti. Kun ilmoitus lapsen siirtymisestä kotiopetukseen saadaan huoltajalta,

varhaiskasvatuksen palveluesimies on huoltajaan yhteydessä ja sopii valvonnan käytännön järjestelyistä sekä käydä läpi huoltajan ja kunnan vastuut ja velvoitteet.

9. Kaksivuotisen esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua

Perhe saa päätöksen kokeiluesiopetuspaikasta

- Perhe ottaa paikan vastaan kirjallisesti
- Perhe ottaa yhteyttä lapsen kokeiluesiopetusryhmään sopiakseen aloituskeskustelusta.
- Perhe saa Daisy -ja Wilma -tunnukset kirjautumista varten esiopetuksen alkaessa

Aloituskeskustelu

- Aloituskeskustelu käydään (pääsääntöisesti) lapsen kotona lapsille jotka eivät ole varhaiskasvatuksen piirissä
- Aloituskeskustelussa huomioidaan lapsen ja perheen odotukset ja ajatukset varhaiskasvatukselle. Huoltajat ja lapsi kertovat kasvattajalle lapselle tärkeistä asioista, henkilöistä ja elämästä kotiooloissa. Keskustelussa käydään läpi huoltajien kasvatuseriaatteita ja toiveita yhteistyöstä.
- Perheeltä saatu tieto jaetaan lapsen tulevien kasvattajien kesken ennen hoidon aloittamista
- Siirtokeskustelut pidetään varhaiskasvatuksesta esiopetukseen siirtyville lapsille

Tutustuminen kokeiluesiopetusryhmään

- Lapsi tutustuu yhdessä huoltajan kanssa kaksivuotiseen esiopetusryhmään ja sen toimintaan
- Tutustumispäivä vanhemmille t
- Vanhempainilta syyskuussa

• Kokeiluesiopetuksen aloitus

LEOPS- keskustelu

- Ensimmäinen lapsen LEOPS-keskustelu käydään huoltajan kanssa 3 kk:n sisällä esiopetuksen aloituksesta
- Lapsen LEOPS suunnitelma on lapsuutta ja lapsen ainutlaatuisuutta korostava suunnitelma, joka pitää sisällään mitä tietoja ja taitoja lapsella on, mitä lapsi on juuri opettelemassa, mitkä asiat häntä kiinnostavat ja miten näiden pohjalta rakennetaan varhaiskasvattajien toimintaa suuntaava suunnitelma lapsen kasvun, oppimisen ja hyvinvoinnin tukemiseksi.
- Lapsi on mukana suunnitelman tekemisessä. Lapsen osallisuus voidaan toteuttaa kuvien, videoinnin, haastattelujen tai kysymysten muodossa joko jo ennen vasukeskustelua tai sen yhteydessä
- Kasvattajat ja huoltajat sopivat ja kirjaavat, miten lapsen oppimista ja kasvua tuetaan päivähoitossa ja kotona. Suunnitelman toteutumista arvioidaan ja päivitetään vähintään kerran vuodessa
- Suunnitelma näkyy Wilmassa.

Kaksivuotisen esiopetuksen tavoitteena on

1. Edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja hyvinvointia.
2. Tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista.
3. Toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset.
4. Turvata kasvun ja oppimisen polun jatkuvuus ja eheys
5. Osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja oivaltamisen kautta luodaan oppiva yhteisö, joka on toimintakulttuurin keskiössä.

6. Varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen esiopetusympäristö
7. Turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja esiopetusryhmän henkilöstön välillä.
8. Antaa kaikille lapsille yhden vertaiset mahdollisuudet esiopetukseen, edistää sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa.

9. Tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea esiopetuksessa tarpeen ilmettyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä.
10. Kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen.
11. Varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin.
12. Toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä

Kaksivuotinen esiopetus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi yksilönä ja yhteisönsä jäsenenä. Lapsilla on oikeus oppia sekä rakentaa käsitystään itsestään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti.

Lapsilla on oikeus oppia leikkien ja iloita oppimastaan. Lasten aikaisemmat kokemukset ja taidot ovat osa heidän oppimisen polkuaan. Lasten erilaisuutta sekä erilaisia tapoja toimia ja oppia arvostetaan. Lasten käsityksiä ja mielipiteitä pidetään tärkeinä, ja he osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen sekä edellytystensä mukaan toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Lapsia rohkaistaan yhdessä tekemiseen ja yhteisöllisyyteen. Lapsi saa kasvaa, kehittyä ja oppia omaan tahtiinsa.

Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen. Kannustava palaute ja oikeudenmukainen kohtelu kuuluvat hyvään esiopetukseen. Lapsilla on oikeus ilmaista itseään ja ajatuksiaan, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita. Esiopetus tukee lasten kykyä ymmärtää arvoja, noudattaa terveellisiä elämäntapoja sekä kehittää tunteita ja kauneudentajujaan.

Kaksivuotisen esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien yhteistyö auttaa turvaamaan lasten hyvinvointia. Esiopetuksen henkilöstön avoin ja kunnioittava suhtautuminen erilaisiin perheisiin sekä kotien erilaisiin katsomuksiin, uskontoihin, perinteisiin ja kasvatusnäkömyksiin on rakentavan vuorovaikutuksen ja opetuksen perusta.

Kaksivuotisessa esiopetuksessa noudatetaan kestävän elämäntavan periaatteita ja otetaan huomioon sen eri ulottuvuudet: sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen. Kaksivuotinen esiopetus toimintaympäristönä tukee lasten tasa-arvoisuutta. Siihen sisältyvät muun muassa mielipiteiden ja sukupuolten tasa-arvo. Kaksivuotinen esiopetus edistää lasten mahdollisuuksia kehittää kykyään ja tehdä valintoja ilman sukupuolesta johtuvia ennako-odotuksia ja rajoituksia. Tasa-arvopyrkimyksiä täydentää laaja-alainen yhdenvertaisuuden periaate.

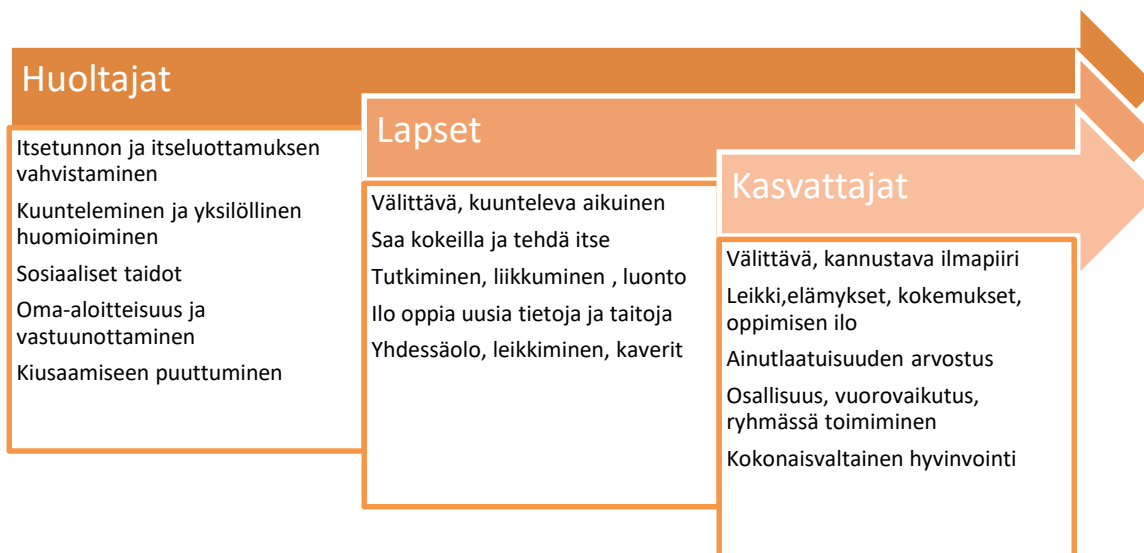
Opetus on lapsia puoluepoliittisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti sitouttamaton.

Lapsen asemaa ohjaavat kansainväliset ja kansalliset asiakirjat, kuten lapsen oikeuksien sopimus, lait ja asetukset sekä valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Hattulan kunnan arvot eli itsenäisyys, taloudellisuus, avoimuus ja luovuus, kannustavat Hattulan omien mahdollisuuksien käyttämiseen ja yhteistyöhön eri toimijoiden kesken.

Sivistystoimen arvot:

Yhteisöllisyys, aktiivinen osallistuminen, tasavertaisuus, itsenäisyys

Seuraava kuvio osoittaa, miten huoltajien ja henkilöstön kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta listatut arvot sijoittuvat sivistystoimen arvoihin.

Jotta toiminnan kehittyminen ja jatkuva uudistuminen on mahdollista, työyhteisöjen tulee nähdä oma toimintansa sellaisena kuin se todellisuudessa toteutuu, ei sellaisena kuin se halutaan ideaalina nähdä. Ilman kriittistä reflektointia painotukset muuttuvat todellisuudessa eri järjestykseen, arvo voi olla ”painavin” ajatuksissa, mutta arjessa sille annetaan vähiten aikaa.

Arvopohdinnan tulee olla jatkuvaa, ettei arvoista tule itsestäänselvyyksiä ja arjessa näkymättömiä, vaan niin, että ne vaikuttavat jokapäiväisissä valinnoissa, motivoivat toimintaa, ohjaavat käyttäytymistä ja sitouttavat.

11. Oppimiskäsitys

Kaksivuotisen esiopetuksen oppimiskäsityksen mukaan lapset omaksuvat uusia tietoja ja taitoja vuorovaikutuksessa toisten lasten, esiopettajien ja muiden kasvattajien, eri yhteisöjen ja lähiympäristön kanssa. Lapsia kuullaan, kuunnellaan, osallistetaan ja keskustellaan heidän kanssaan. Tavoitteena on antaa lapsille sopivasti haastavaa toimintaa sekä tarjota mahdollisuuksia uusien tietojen ja taitojen oppimiseen, joka herättää lapsessa oppimisen iloa sekä kiinnostusta oppia lisää. Kaksivuotisessa esiopetuksessa ymmärretään leikin merkitys oppimiselle, kasvulle ja kehitykselle.

Hattulan kaksivuotisessa esiopetuksessa toimitaan erilaisissa pienryhmissä, jolloin lapsen osallisuus vahvistuu ja vuorovaikutus muiden vertaisryhmän jäsenten sekä kasvattajien kanssa tiivistyy. Ryhmiä voidaan muodostaa erilaisin pedagogisin perustein sekä mahdolliset tuen tarpeet huomioiden. Joskus on tarkoituksenmukaista toimia myös isommassa ryhmässä, jolloin lasten kokemus isossa ryhmässä toimimisesta ja ryhmässä toimimisen taidot vahvistuvat.

Oppiminen on kokonaisvaltainen tapahtuma, jossa tunteet, toiminta, aistihavainnot, ajattelu ja keholliset kokemukset yhdistyvät. Lapset oppivat toiminnallisesti leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa. Kaksivuotisessa esiopetuksessa ilmapiirin tulee olla myönteinen, kannustava, innostava ja oppimisen iloa tuottava.

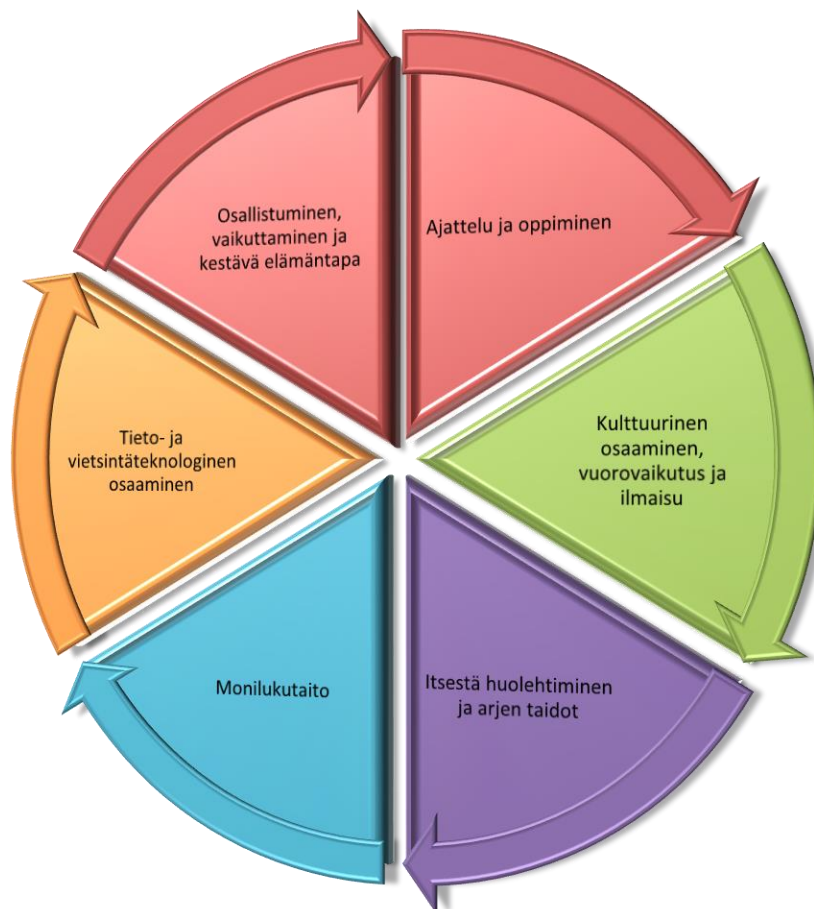
Oppimisen lähtökohtana ovat lapsen aiemmat kokemukset ja hänen osaamisensa. Uusilla opittavilla taidoilla ja tiedoilla on yhteys lapsen arkeen ja kokemusmaailmaan. Ohjatussa toiminnassa ja leikissä lapset opettelevat toimimaan yhteistyössä ja ottamaan toiset huomioon. Kaksivuotisessa esiopetuksessa lapsi saa kokemuksen osallisuudesta sekä ryhmän ja yhteisön jäsenyydestä.

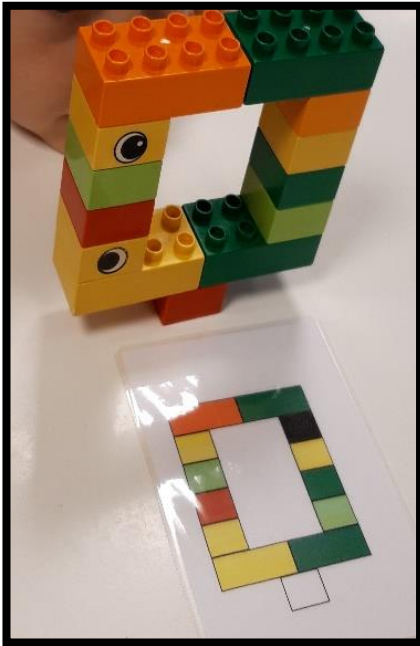
12. Laaja-alainen osaaminen kaksivuotisessa esiopetuksessa

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa tietojen ja taitojen käyttämistä tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa, jatkuu ja vahvistuu läpi elämän. Laaja-alaisen osaamisen merkitys korostuu ympäröivän maailman muuttuessa.

Opetusta tarkastellaan kokonaisuutena ja se edellyttää suunnitelmallista työskentelyä, arviointia sekä kokeiluesiopetuksen, esi- ja perusopetuksen yhteistyötä. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet ohjaavat lasta elinikäisen oppimisen polulle. Opeteltavia tietosisältöjä tärkeämpää ovat monipuoliset työskentelytavat, oppimisympäristöt ja se miten lasten oppimista ja hyvinvointia tuetaan.

11.1. Ajattelu ja oppiminen

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle sekä elinikäiselle oppimiselle. Kaksivuotisessa esiopetuksessa lapsi opettelee oman oppimisen ohjaamisen taitoja sekä uusien taitojen omaksumista. Lasta ohjataan luovaan ja kriittiseen ajatteluun, tuetaan muistin ja mielikuvituksen kehittymistä sekä vahvistetaan luottamusta omaan osaamiseensa. Kaksivuotisessa esiopetuksessa lapsia rohkaistaan ja autetaan kehittämään ajattelun, oppimisen, muistin ja päättelyn taitojaan esimerkiksi leikkien, pelien, musisoimien, kädentaitojen, lorujen, draamatoiminnan, erilaisten ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien avulla. Hattulassa myös monipuolinen liikkuminen sisällä ja ulkona on tärkeää ja merkityksellistä oppimiselle koko toimintavuoden ajan. Lapsia kannustetaan kokeilemaan heistä vaikeiltakin tuntuvia asioita, iloitsemaan onnistumisista ja olemaan lannistumatta epäonnistumisista.

Lasta autetaan huomaamaan omaa edistymistään ja oppimistaan dokumentoimalla toimintaa. Dokumentointia tekevät ryhmän aikuiset sekä lapset itse aikuisen tuen avulla. Toimintaa ja lasten tuotoksia dokumentoidaan valokuvaamalla, videoimalla, piirtämällä, kirjoittamalla jne. Dokumentoinnista muodostuu pedagogista dokumentaatiota, kun niistä keskustellaan yhdessä lasten ja huoltajien kanssa sekä esiopetustiimissä kasvattajien kesken. Pedagogisen dokumentoinnin avulla kehitetään ja arvioidaan toimintaa sekä seurataan lapsen kehitystä. Pedagoginen dokumentointi tekee oppimisen näkyväksi, ja se luo pohjaa toiminnan ja oppimisympäristöjen kehittämiseksi, suunnittelulle ja arvioinnille. Dokumentointia on näkyvillä mahdollisuuksien mukaan oppimis- ja verkkoympäristöissä.

11.2. Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Kaksivuotisessa esiopetuksessa harjoitellaan vuorovaikutus-, yhteistyö- ja ilmaisutaitoja arjen eri tilanteissa. Lapsi opettelee kuuntelemaan toisia, hyväksymään toisten näkemyksiä sekä ilmaisemaan itseään, omia toiveitaan ja mielipiteitään. Lapsia ohjataan ystävyyssuhteiden solmimiseen ja toimimaan yhteistyössä kaikkien ryhmän jäsenten kanssa. Ristiriitatilanteet käydään läpi keskustellen ja myönteisin keinoin. Jokaisessa esiopetusryhmässä laaditaan toimintakauden alussa kiusaamisen ennaltaehkäisyn suunnitelma, ja se elää mukana arjen toiminnassa ja vuorovaikutustaitojen harjoittelussa koko esiopetusvuoden. Kaksivuotisen esiopetuksen kasvattajat toimivat omalla esimerkillään mallina ystävälliselle ja toista arvostavalle kanssakäymiselle.

Hattulassa kaksivuotisen esioppilaiden kanssa voidaan tutustua erilaisiin kulttuurihistoriallisiin ja nykypäivän kohteisiin. Juhlissa, erilaisissa tapahtumissa ja retkillä harjoitellaan tilanteen mukaista käyttäytymistä ja

opitaan kohtaamaan erilaisia ihmisiä. Nämä kaikki tarjoavat mahdollisuuksia kokemukselliseen ja elämykselliseen oppimiseen alueen historiasta ja kulttuurista.

11.3. Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Kaksivuotisessa esiopetuksessa lapsia ohjataan terveisiin elämäntapoihin ja turvalliseen liikkumiseen liikenteessä. Esiopetuksessa lapsi opettelee edellytystensä mukaan omatoimisuutta sekä ottamaan vastuuta itsestään, omista tavaroistaan, toisista ja yhteisestä ympäristöstä. Kaksivuotisessa esiopetuksessa lapsella on mahdollisuus myös osallistua esioppilaille järjestettävään alkeisuimakouluun yhdessä oman ryhmänsä kanssa toisena esiopetusvuonna. Myönteisten kokemusten kautta lapselle opetetaan monipuolisen ruuan, levon, ulkoilun, liikunnan ja henkilökohtaisen hygienian merkitys hyvinvoinnille. Lasten kanssa opetellaan säähavaintojen tekemistä ja säänmukaista pukeutumista. Tutustutaan kelloon ja rahan käyttöön. Opetellaan ja vahvistetaan hyviä käytös- ja pöytätapoja. Lasten kanssa keskustellaan teknologisten laitteiden välineiden turvallisesta käytöstä.

ja

11.4. Monilukutaito

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinna ja tuottamisen taitoja. Tietoa voidaan tuottaa ja esittää sanallisten, kuvallisten, numeeristen tai muiden symbolijärjestelmien avulla. Monilukutaito sisältää peruslukutaidon, numeerisen lukutaidon, kovalukutaidon ja medialukutaidon. Monilukutaidon kehittyminen luo pohjaa muulle oppimiselle ja opiskelulle ja sen kehittyminen jatkuu koko elämän ajan. Lapsia kannustetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan erilaisia viestejä monipuolisissa oppimis- ja toimintaympäristöissä. Monilukutaidon kehittymiseen lapsi tarvitsee aikuisen mallia, rikasta teksti- ja kuvaympäristöä sekä lapsille sopivia kulttuuripalveluja.

Mediakasvatus on osa monilukutaitoa ja sen yhteydessä voidaan eheyttää esiopetuksen eri oppimiskokonaisuuksia. Lähtökohtana mediakasvatuksessa on lasten elämä ja siihen liittyvät ilmiöt. Lapsille opetetaan mediataitoja sekä ohjataan kriittisyyteen ja itsesuojeluun median kanssa.

11.5. Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Hattulan kaksivuotisessa esiopetuksessa lapsille tarjotaan tasapuolinen mahdollisuus tutustua erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin (TVT) välineisiin. Niillä lisätään opetuksen monipuolisuutta, toiminnallisuutta ja lapsen osallisuutta. Lapsille annetaan taitoja tulevaisuuden opiskeluun ja työelämään käyttämällä TVT –välineitä, tuottamalla itse sisältöjä ja ilmaisemalla itseään luovasti niiden avulla.

Kaksivuotisessa esiopetuksessa käytetään Hattulan varhaiskasvatuksen Tieto- ja viestintäteknologista suunnitelmaa (2020).

Tieto- ja viestintäteknologian askelmat lasten kanssa

TVT-välineiden monipuolinen käyttö pedagogiikan tukena
Esim. liikuntatuokiolla otetaan tabletit ja lasten itse tuottama materiaali mukaan, musiikkituokiolle videotykki/älytaulu/älytelevisio mukaan

Pedagoginen dokumentointi. Kuvia, videoita ja tuotoksia katsotaan yhdessä lasten kanssa. Mietitään yhdessä mitä ja miten on opittu?
Lasten kanssa tuotetun materiaalin avulla avataan arki ja oppimisprosessit näkyväksi huoltajille

Leikkilinen tutustuminen teknologiaan, esim. QR-koodit, lisätty todellisuus (mm. [Quiver](#)), kehollinen ja toiminnallinen ohjelmointi (mm. [Bee-Bot](#))
Videoiden ja animaatioiden tekeminen

Oppimispelien käyttö lasten kanssa
Helppojen sovellusten käyttö oppien yhdessä lasten kanssa

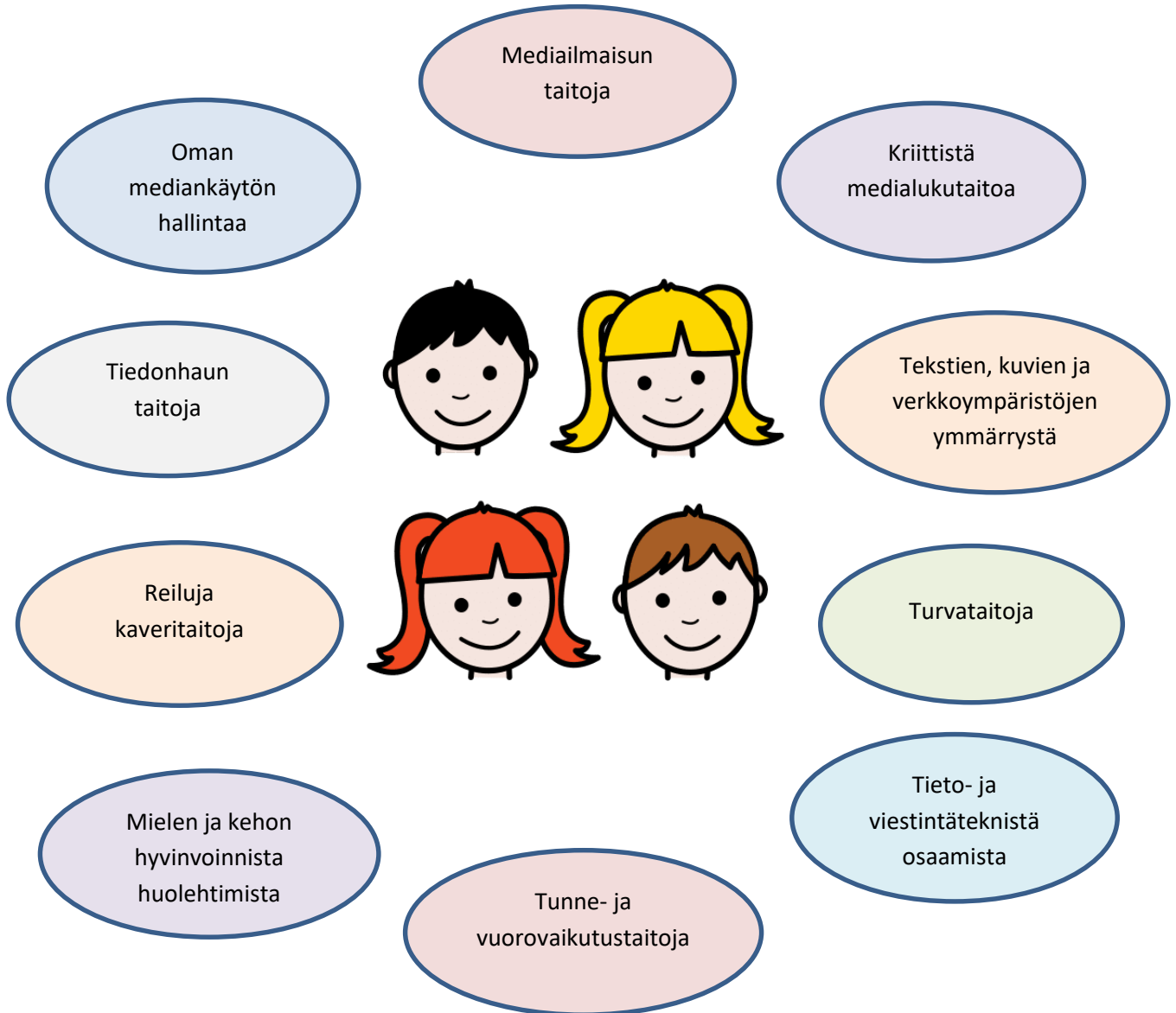

Lapset valokuvaavat ja videoivat, tuodaan esille tekijänoikeus (lapselta lupa tuotosten ja kuvien esille laittoon)
Äänen nauhoittaminen eri välineillä

Avoim ja kokeileva suhtautuminen arjen teknologiaan ja TVT-välineisiin
TVT-välineisiin tutustutaan yhdessä lasten kanssa ja niitä annetaan lasten käyttöön
Opetellaan laitteiden asianmukainen käyttö ja niiden eettiset pelisäännöt

Digiajassa tarvitaan erilaisia mediataitoja

Kaksivuotisen esiopetuksen eskarina mediakulttuurissa

Radio soittaa keittiössä listahittejä, kun lapsi aloittaa aamunsa mainoksista tutuilla kaakaomuroilla. Pian pieni eskarilainen heittää selkäänsä Littlest Pet Shop –repu, laittaa päähänsä Turtles –lippalakin ja vetää jalkaansa uudenkarheat Star Wars –kumisaappaat lähteäkseen eskariin.

Eskarissa jutellaan aamupiirillä Minecraft -videopeleistä, joita pojat olivat pelanneet viikonloppuna sekä uudesta Frozen –elokuvasta, jota lähes puolet tytöistä olivat käyneet katsomassa elokuvateatterissa perjantain ensi-illassa. Kavereille esitellään leikkien lomassa syntymäpäivälahjaksi saatua uutta Zhu Zhu Pets -hamsteria tai Hot Wheels -autoa. Päivän aikana älytaululla kuunnellaan uutta tarinaa Seikkailujen Kokeilueskarista ja tehdään K –kirjaimesta äänneharjoituksia sekä harjoitellaan tekemään monistevihkoon K –kirjainmerkkiä. Ulkona lauletaan keinussa JVG:n uutta hittibiisiä ja otetaan muutama erä leikkitaistelua ninjakilpikonnatyyliin. Lepohetkellä onkin odotettu leffaleppari, jolloin katsellaan tykiltä Risto Räppääjä -elokuvaa Hello Kitty –pehmo kainalossa. Välipalan jälkeen etsitään internetistä värityskuvia panssarivaunuista ja prinsessoista, pelataan Ekapeliä tableilla, kuunnellaan aikuisen lukemaa kirjaa Tatun ja Patun kommelluksista, rakennetaan huikeita rakennelmia Lego City Poliisitalosta ja leikitään L.O.L Surprise Lils –lemmikeillä ja nukeilla.

Kotimatalla isän kanssa kulkiessaan eskari ohittaa kymmeniä kadunvarsimainoksia ja juoksee postilaatkolle napatakseen tuoreeltaan uusimman Aku Ankan – siitä on kiva katsella hauskoja kuvia ja harjoitella lukemaan helppoja sanoja. Odotellessa äidin valmistamaa päivällistä, on sisaruksilla vielä aikaa käydä lähipuistossa ja kerätä matkalla älypuhelimella Pokemoneja. Illalla perheen lapset leikkivät yhdessä Schleich –eläimillä ja kinastelevat tietokoneella pelivuoroista samalla, kun vanhemmat kauhistelevat tv- uutisten synkkiä ennusteita korona-viruksen leviämisestä. Ennen nukkumaanmenoa jutellaan vielä koko perhe nettipuhelun välityksellä mummun ja papan kanssa. Harjattuaan hampaansa Disney-sähköhammasharjalla eskari pukee päällensä My Little Pony-pyjaman ja kuuntelee hetken iltasatuna äänikirjaa cd-levyltä. Päivän puuhista väsyneenä hän nukahtaa Nalle Puh -lakanoiden väliin Karvinen –yö-valon turvallisessa hohteessa.

Näin on taas eletty yksi tavallinen päivä eskarina mediakulttuurissa.

11.6. Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä

elämäntapa

Lasten oikeuksiin kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämäänsä vaikuttavissa asioissa. Näin ohjeistavat YK:n Lapsen oikeuksien sopimus 12 artikla/1989 ja Varhaiskasvatuslaki 20§/2018. Hattulan kokeiluesiopetuksessa kunnioitetaan näitä demokratian keskeisiä periaatteita sekä tuetaan lasten vähitellen kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja.

Osallisuus on toimijuutta, joka toteutuu erityisesti vuorovaikutussuhteissa ja edellyttää vastavuoroisuutta tilanteissa läsnä olevien lasten kesken. Osallisuus on lapselle tunne ja kokemus, joka syntyy ryhmään kuulumisesta. Lapsen tulee tuntea olevansa hyväksytty, arvostettu ja tärkeä jäsen omassa esiopetusryhmässään. Osallisuuden mahdollistaminen voi tarkoittaa eri asioita eri lapsilla lasten omista lähtökohdista käsin.

Kaksivuotisen esiopetuksen avoin ja aktiivinen oppimisympäristö antaa lapselle valinnanvapautta toiminnan suhteen ja tukee lapsen omia valintoja. Arjen eri tilanteissa, aamupiireillä, lasten kokouksissa, havainnoimalla, haastatteluissa ja keskusteluissa lapset esittävät mielipiteitään ja toiveitaan, jotka huomioidaan esiopetuksen toiminnassa. Lapset oppivat demokraattiseen toimintakulttuuriin erilaisten äänestysten, sääntöjen ja sopimusten avulla. Lasten arvostava kohtaaminen, heidän kuunteleminen ja kuuleminen sekä yhdessä toisten lasten ja aikuisten kanssa toimiminen vahvistavat heidän vaikuttamisen ja osallistumisen taitojaan.

Huoltajia kannustetaan tuomaan omia ideoitaan ja näkemyksiään kaksivuotisen esiopetuksen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin koko toimintakauden ajan. Päivittäiset kohtaamiset, esiopetuskeskustelut ja vanhempainillat tarjoavat tilaisuuden yhteiselle keskustelulle.

”Osallisuus vaatii aidosti toisen kohtaamista ilman alkuasetelmia, ilman että oletan toisen puolesta, mitä hän tarvitsee, mitä hän ajattelee ja mitä hän haluaa. Ilman oletuksia, aitoa dialogisuutta, aitoa kuulemistä. Mä olen kiinnostunut susta. Kerro, mikä sulle olisi parasta.”
Kasvattajan kommentti

Lapsella on oikeus...

Lapsella on oikeus oppia leikkien, iloita oppimastaan sekä osallistua oppimisympäristön rakentamiseen ja toiminnan suunnitteluun. Mitä paremmin tunnemme ryhmämme lapset ja heidän tapansa oppia, sitä paremmin pystymme tarjoamaan juuri heille sopivia oppimisenpaikkoja ja tартtumaan heidän mielenkiinnon kohteisiinsa.

Lapsella on oikeus, että hänet huomioidaan juuri sellaisena kuin on. Ja aikuiset huomaavat kaiken sen hyvän, mitä hänessä on.

Lapsella on oikeus omiin käsityksiinsä, vaikka ne tuntuisivatkin aikuisista hassuilta ja ”virheellisiltä”.

Kun lapsi pystyy itsenäisiin tekoihin, hänellä on oikeus myös niiden suorittamiseen.

Lapsella on oikeus hyvään huolenpitoon. Lapsella on oikeus kasvaa ja kehittyä omaan tahtiinsa. Lian aikainen eteneminen vie lapsen mahdollisuuden itse oivaltaa. Lapsella on oikeus työrauhaan, omaan pohditskelyyn ja tietoon. Jotkut tarvitsevat enemmän saavuttaakseen saman verran.

Lapsella on oikeus omiin tunteisiinsa. Vaikka lapsi tarvitsee aikuisen apua pukeakseen tunteensa sanoiksi, lapsi kuitenkin itse viime kädessä parhaiten tietää, miltä hänestä tuntuu. Autetaan lasta tunnistamaan ja arvioimaan erilaisia tunteita, sekä ilmaisemaan niitä. Välittävässä ilmapöyrissä lapsi voi kokea syvimmätkin tunteensa mielekkäiksi ja perustelluiksi.

Lapsella on oikeus myös omiin ristiriitoihinsa. Aikuinen toimii puolueettomana sovittelijana, eikä arvioi tilannetta omista lähtökohdistaan, vaan luottaa lasten kykyyn löytää ratkaisuja. Aikuisen vastuulla on huolehtia siitä, ettei ratkaisu loukkaa, nolaa tai ole hyvien tapojen vastainen. Näin annetaan lapselle tilaa omaan ajatteluun ja puheen tuottamiseen.

Kaksivuotisessa esiopetuksessa lasten kanssa tutustutaan luontoon ja ympäristöön. Positiiviset kokemukset ja elämykset ympäristöstä sekä sen huolenpidosta vahvistavat lapsen luontosuhdetta. Arjessa yhdessä opitut sekä tehdyt vastuulliset valinnat ja ratkaisut opettavat kestävä elämäntapaa sekä vahvistavat heidän osallisuuttaan. Näin toimiessa lapset oppivat hahmottamaan yhteisvastuullista toimintatapaa.

13. Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri

12.1. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Toimintakulttuuri kehittyy monipuolisten työtapojen ja uusien ratkaisujen kautta. Yhtenä keskeisenä asiana kaksivuotisessa esiopetuksessa on oppiva yhteisö, joka nähdään toimintakulttuurin ytimenä. Ammatillinen osaaminen, itsearviointi ja jatkuva kehittäminen ovat osa esiopetuksen arkea. Kaksivuotisen esiopetuksen toimintaa suunnitellaan ja arvioidaan säännöllisesti. Kehittämistyössä hyödynnetään lasten ja huoltajien kokemuksia ja mielipiteitä. Yhteistyö muun varhaiskasvatuksen, perusopetuksen sekä tuen ja oppilashuollon ammattilaisten kanssa on välttämätöntä lasten sujuvan oppimisen polun ja hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Oppimisympäristöjä muokataan, kehitetään ja arvioidaan jatkuvasti tiimissä ottaen huomioon lapsilta nousseet ideat ja aloitteet.

12.1.1. Yhteinen kaksivuotinen esiopetus

Toimintakulttuurin lähtökohtana on kaikille kaksivuotiseen esiopetukseen osallistuvilla lapsilla yhteinen esiopetus, jossa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia ainutlaatuisena yksilönä sekä yhteisön jäsenenä. Jokainen lapsi huomioidaan yksilönä ja oppimisen tilanteita suunnitellaan lapsen kehitystaso huomioiden turvaten samalla tarvittava kasvun ja oppimisen tuki.

Kehityksen havainnointiin käytetään pedagogista dokumentointia ja sen pohjalta asiat kirjataan Wilmassa kullekin lapselle laadittavaan esiopetuksen oppimissuunnitelmaan. Lapsen on tärkeä saada kokemuksia siitä, että hänestä ollaan kiinnostuneita, häntä arvostetaan ja hänen mielipiteillään ja toiminnallaan on merkitystä. Hänen tulee saada kokea osallisuutta ja yhteisöllisyyttä.

Vuorovaikutusta ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittymistä tukeva toiminta -kulttuuri huomioi lapsiryhmässä edustettuna olevat kielet ja kulttuurit sekä uskonnot ja katsomukset. Se rohkaisee lasta vuorovaikutukseen ja toimimaan osana vertaisryhmää ja ohjaa ottamaan muut huomioon sekä kunnioittamaan toisten yksilöllisyyttä.

12.1.2. Oppimisen, oivalluksen ja leikin ilo

Oppimisen, oivalluksen ja leikin ilo osana kaksivuotisen esiopetuksen toimintakulttuuria edistää kaikkien esiopetusyhteisössä toimivien oppimista. Lasta kannustetaan kokeilemaan, yrittämään ja erehtymään sekä havaitsemaan asioiden positiivisia puolia. Tämä toteutetaan siten, että lasten leikeille, aloitteille ja kokeiluille on sijaa. Lapsia rohkaistaan ilmaisemaan itseään, harjoittelemaan ja opettelemaan erilaisia taitoja, tietoja ja työtapoja omaan tahtiinsa. Leikillä on tärkeä merkitys lasten kielen kehityksessä, kaveritaidoissa, uusien tapojen oppimisessa, tunteiden käsittelyssä ja kulttuuri-identiteetin muodostamisessa.

12.1.3. Lapsi osallisena ja oman elämänsä toimijana

Toimintakulttuuri, jossa lapsi on osallisena ja oman elämänsä toimijana, tukee yhteistyötä sekä yhteistä vastuunottoa ja osallisuutta. Lapsia kohdellaan tasa-arvoisena ja edistetään yhdenvertaisuutta sekä osallisuutta. Lapsen ymmärrys yhteisöstä, vastuusta ja oivalluksista ja valintojen seurauksista kehittyy osallisuuden kautta. Kasvattajien tehtävänä on varmistaa, että lapset saavat kokemuksia kaksivuotista esiopetusryhmää koskevasta päätöksen teosta ja erilaisista työtehtävistä. Lapsilla tulee olla mahdollisuus ilmaista sekä näkemyksiään että mielipiteitään, heidän ideansa ja aloitteensa otetaan huomioon toiminnassa. Positiivisella ja kannustavalla vuorovaikutuksella ja ilmapiirillä tuetaan lapsen itsetunnon ja oman identiteetin kehitystä.

Kaksivuotisessa esiopetuksessa ymmärretään jokaisen oikeus omaan kieleen, kulttuuriin, uskontoon ja katsomukseen. Kulttuurinen moninaisuus nähdään voimavarana ja toiminnoilla edistetään lasten kulttuurisesti kestävästä kehitystä. Kielitietoisessa opetuksessa tiedostetaan kielten olevan läsnä jatkuvasti ja kaikkialla. Esiopetuksen kasvattajat ymmärtävät kielen keskeisen merkityksen lapsen kehityksessä, vuorovaikutuksessa, oppimisessa ja yhteistyössä sekä oman identiteetin rakentumisessa ja yhteiskuntaan kuulumisessa. Jokaisen lapsen kielelliset lähtökohdat huomioidaan ja heille mahdollistetaan osallisuus sekä kuuluksi tuleminen yksilöllisin keinoin.

12.1.4. Hyvinvointi, turvallinen arki ja kestävä elämäntapa

Hyvinvointi ja turvallinen arki koostu avoimesta vuorovaikutuksesta lasten kesken, lasten ja kasvattajien välillä sekä aikuisten keskuudessa. Se sisältää keskinäistä kunnioitusta, huolenpitoa ja välittämistä toisia ja ympäristöä kohtaan. Se rohkaisee ja ohjaa lasta tunnistamaan, ilmaisemaan ja säätelemään erilaisia tunteita. Kaksivuotisessa esiopetuksessa kiinnitetään huomiota terveisiin elämäntapoihin, liikunnan monipuolisuuteen, mahdollisuuden rauhoittua päivän aikana sekä ympäristön turvallisuuteen.

Kaksivuotisessa esiopetuksessa pidetään huolta lapsen ja yhteisön psyykkisestä, fyysisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Aikuisen malli, läsnäolo ja ohjaaminen eri tilanteissa ovat tärkeitä turvallisuuden luomiseksi.

Toiminnan toteutuksessa huomioidaan ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestävä elämäntavan välttämättömyys. Kaikilla toimilla ja valinnoilla ilmennetään vastuullista suhtautumista ympäristöön sekä luontoon. Kaksivuotisessa esiopetuksessa edistetään kohtuullisuutta, kierrätystä, uusiokäyttöä ja tilojen yhteiskäyttöä. Näiden toimintamallien avulla lapset saavat positiivisia kokemuksia kestävästä elämäntavasta.

13.2. Oppimisympäristöt kaksivuotisessa esiopetuksessa

Kaksivuotisessa esiopetuksessa oppimisympäristöllä tarkoitetaan tiloja, paikkoja, lähiympäristöä, välineitä, yhteisöjä ja käytäntöjä, jotka tukevat lasten kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta. Pedagogisten kokonaisuuksien avulla ne motivoivat lasta monin eri tavoin leikkiin ja erilaisiin luoviin ratkaisuihin toiminnallisuuden kautta. Oppimisympäristöjä suunnitellaan ja rakennetaan yhdessä lasten kanssa. Oppimisympäristöt ruokkivat oppimisen ja kokeilun halua sekä luovat mahdollisuuksia yhdessä toimimiselle. Monipuoliset oppimisympäristöt tukevat lapsen mahdollisuutta kokea maailmaa kaikilla aisteillaan. Ne tarjoavat vaihtoehtoja mieluisaan tekemiseen, monipuoliseen ja vauhdikkaaseen liikkumiseen, leikkeihin ja peleihin, rauhalliseen lepoon sekä oleiluun ja luovuuteen. Lapsen kädenjälki ja osallisuus näkyvät oppimisympäristöissä. Oppimisympäristössä huomioidaan mahdolliset lasten erityiset tuentarpeet. Myös lähiympäristöä ja luontoa käytetään säännöllisesti eri oppimisen alueiden oppimisympäristönä.

Oppimisympäristöjen kehittämistä ohjaavat arvoperusta, oppimiskäsitys

14. Yhteistyö kaksivuotisen esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa

Yhteistyö kaksivuotisessa esiopetuksessa

Yhteistyön tavoitteena on, että kaksivuotinen esiopetus, muu varhaiskasvatus ja perusopetus muodostavat johdonmukaisen, lapsen kasvua ja oppimista tukevan jatkumon. Suunnittelemalla ja kehittämällä yhteistyötä, varmistetaan esiopetuksen laatua sekä vahvistetaan lasten ja huoltajien osallisuutta.

Yhteistyö kaksivuotisessa esiopetuksessa edellyttää oppimisen polun eri vaiheiden, tavoitteiden ja käytäntöjen tuntemusta ja se on laadukkaan esiopetuksen perusta. Yhteistyön mahdollistaminen kaksivuotisen esiopetuksen, esiopetuksen, muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstön kesken edistää laatua. Lasten kasvun ja oppimisen tukemiseksi tulee opetuksen ja tuen käytäntöjen olla yhdenmukaisia. Siirtymävaiheet kotoa tai varhaiskasvatuksesta esiopetukseen sekä sieltä perusopetukseen, ovat lapselle tärkeitä elämänavaiheita. Onnistunut siirtyminen edistää lapsen hyvinvointia ja turvallisuuden tunnetta sekä kasvu- ja oppimisedellytyksiä. Kaksivuotisessa esiopetuksessa pyritään joustavaan ja suunnitelmalliseen toimintamalliin, jossa ymmärretään toimivan tiedonsiirron sekä esi- ja alkuopetukseen tutustumisen merkitykset.

Esiopetuksen kasvattajien yhteistyö lähiympäristön ja muiden toimijoiden kanssa tukee lapsen hyvinvointia, kasvua ja oppimista ja edistää oppimisympäristöjen monipuolisuutta. Hattulassa lasten kasvun ja oppimisen tuen sekä oppilashuollon käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään yhdessä varhaiskasvatuksen, erityisvarhaiskasvatuksen, perusopetuksen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön kanssa.

Yhteistyö esiopetusyhteisön aikuisten kesken on välttämätöntä esiopetuksen laadun ja esiopetusyhteisön hyvinvoinnin kannalta, samalla se toimii esimerkkinä lapsille. Lasten yhteistyötaitojen vahvistaminen on yksi keskeisistä esiopetuksen tavoitteista ja se toteutetaan esimerkiksi pienryhmätoiminnan avulla, joka mahdollistaa lapsen kuulemisen toiminnan suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin yhteydessä.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön lähtökohtana on luottamuksen rakentaminen sekä osapuolten tasa-arvoinen vuorovaikutus, jonka toteuttamisesta ja kehittämisestä vastaa opetuksen järjestäjä. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus, yksilölliset tarpeet ja huoltajuuteen liittyvät kysymykset ja siinä hyödynnetään eri viestintävälineitä ja käytetään tarpeen mukaan tulkkia tai kieliavustajaa. Esiopetusikäisille lapsille tehdään syksyllä yhdessä huoltajan/huoltajien kanssa LEOPS, jonka avulla arvioidaan lapsen vahvuuksia, kiinnostuksen kohteita ja mahdollista tuen tarvetta. Arviointikeskusteluja käydään säännöllisesti ja tarkastellaan asetettujen tavoitteiden toteutumisesta sekä tarvittaessa tarkennetaan tai tehdään uusia tavoitteita.

Monialainen yhteistyöverkosto

15. Opetuksen tavoitteet ja pedagoginen toteuttaminen kaksivuotisessa esiopetuksessa

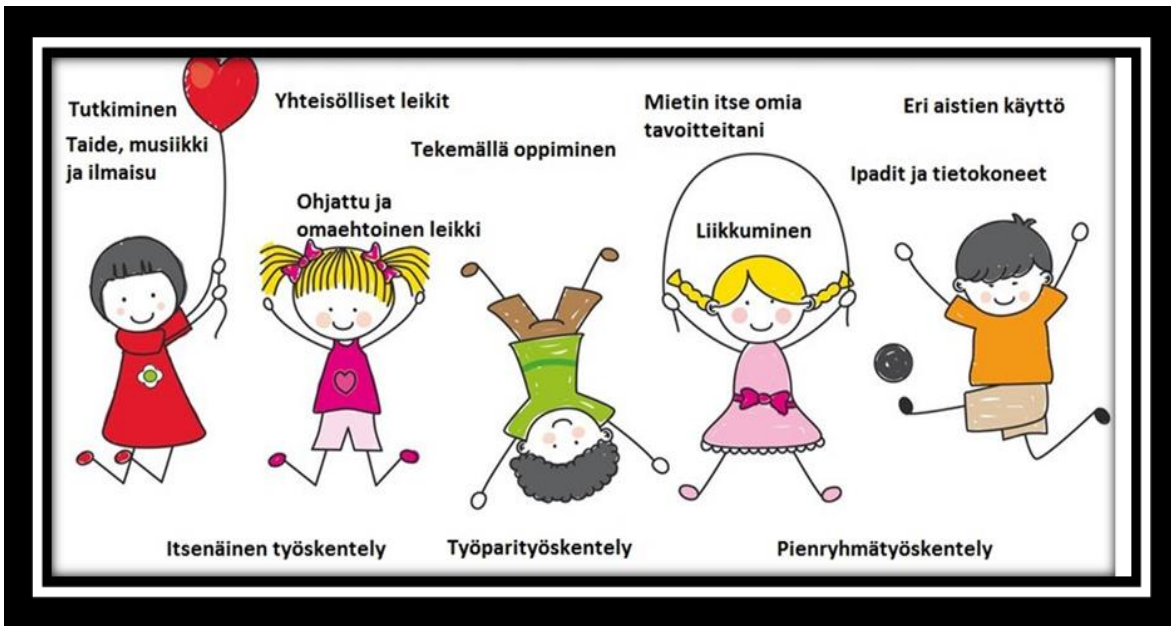
Kaksivuotisen esiopetuksen pedagogisena tavoitteena on edistää lapsen hyvinvointia, oppimista sekä heidän laaja-alaista osaamistaan. Esiopetus toteutuu eri laajuisista ja eri tavoin toteutuneista oppimiskokonaisuuksista, joissa huomioidaan lasten osallisuus, yhteisöllisyys, leikki, oivallus ja oppimisen ilo. Toiminnan suunnittelussa otetaan huomioon Hattulan esiopetussuunnitelman keskeiset asiat sekä lasten yksilölliset tavoitteet, mielenkiinnon kohteet, osaaminen ja kehittyvät taidot otetaan huomioon toiminnan suunnittelussa. Pedagogista dokumentointia käytetään aktiivisesti toiminnan suunnittelun, tavoitteiden saavuttamisen, arvioinnin ja kehittämisen välineenä.

Kaksivuotisessa esiopetuksessa käytetään varhaiskasvatukseen soveltuvaa pedagogiikkaa, jossa huomioidaan laadukkaasti toteutettu kokopäiväpedagogiikka sekä nähdään mahdollinen esiopetusta täydentävä varhaiskasvatus tärkeänä oppimisen osa-alueena. Lapsen oppimisen mahdollisuuksista ja hyvinvoinnista huolehditaan koko päivän ajan. Leikki ja tutkiva oppiminen ovat keskiössä. Kaksivuotisen esiopetuksen opettajalla on vastuu esiopetuksen toteutuksesta, arvioinnista ja kehittämisestä Hattulan kunnan kaksivuotisen esiopetussuunnitelman mukaisesti.

16. Monipuoliset työtavat

Ohjattu ja lasten omaehtoinen leikki sekä havainnolliset, lasten aktiivisuutta ja luovuutta edistävät työtavat ovat olennainen osa esiopetuksen toimintaa. Työtapojen valintaa ja käyttöä ohjaavat kaksivuotiselle esiopetukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet sekä lasten tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Monipuolisilla työtavoilla tuetaan lasten kasvua ja oppimista, heidän laaja-alaisen osaamisensa kehittymistä sekä vahvistetaan heidän sosiaalisia taitojaan.

Esiopetuksessa työtavat ovat sekä oppimisen väline, että opetteluun kohde - vähitellen kehittyvä taito, jota lapset tarvitsevat oppimisen polulla. Tämän vuoksi on tärkeää, että lapsia ohjataan kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja ryhmissä, työpareina ja itsenäisesti. Lapset osallistuvat toiminnan suunnitteluun, työtapojen valintaan ja tekevät erilaisia työtehtäviä. Tämä on arjen osallisuutta, jonka tavoitteena on tukea lasten aloitteellisuuden kehittymistä, oivaltamista, oppimista ja omaa vastuunottoa. Oppimista edistää se, että lapset ovat mukana miettimässä työskentelyn tavoitteita ja he tietävät, mitä heiltä odotetaan. Tehtyjen valintojen ja työskentelyn onnistumista arvioidaan yhdessä. Kaksivuotisessa esiopetuksessa lasten työskentelytaidot ovat vasta kehittymässä, joten esiopetuksen opettaja vastaa siitä, että lapset saavat kokemuksia, ohjausta ja elämyksiä eri tiedon ja taidon aloille sopivista työtavoista. Leikkiä, havainnointia, oivaltamista, tutkimusta ja fyysistä aktiivisuutta sisältävät työtavat ovat keskeisiä toimintamuotoja.

Leikki on lapsille luontainen tapa toimia. Leikkiessään lapset oppivat ja hahmottavat maailmaa. Tämän vuoksi leikki eri muodoissaan on keskeistä kaksivuotisessa esiopetuksessa. Kokemukselliset ja toiminnalliset työtavat tarjoavat elämyksiä ja vahvistavat lasten oppimismotivaatiota. Tavoitteena on, että lapset käyttävät kaikkia aistejaan, liikkuvat, kehittävät muistiaan ja mielikuvitustaan sekä nauttivat oivaltamisesta. Yhdessä työskenneltäessä lapsia rohkaistaan kyselymään, ihmettelemään, tutkimaan, päättelämään ja ratkaisemaan ongelmia sekä toimimaan tavoitteellisesti yhteisen päämäärän suuntaisesti. Lapsille järjestetään myös mahdollisuuksia kokeilla ja toimia itsenäisesti.

Monipuolisten työtapojen käyttö edellyttää, että oppimisympäristöissä on riittävästi erilaisia leikkiin ja opetteluun soveltuvia materiaaleja, havainto- ja työvälineitä sekä mahdollisuuksia käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa. Toimivat oppimisympäristöt tarjoavat tilaisuuksia eriyttää lasten työskentelyä. Onnistumisen kokemuksilla ja kannustavalla palautteella tuetaan lasten myönteisen itsetunnon kehittymistä. Tavoitteena on, että lasten halu kokeilla ja opetella vahvistuu ja heille syntyy luottamus siihen, että he pystyvät oppimaan uutta.

Hattulan kaksivuotisessa esiopetuksessa tehdään yhteistyötä tiiviisti kunnan muiden toimijoiden ja kolmannen sektorin kesken. Toimintatavoissa korostuvat pienryhmätoiminta, osallisuus, lapsilähtöinen projektityöskentely, tutkiva

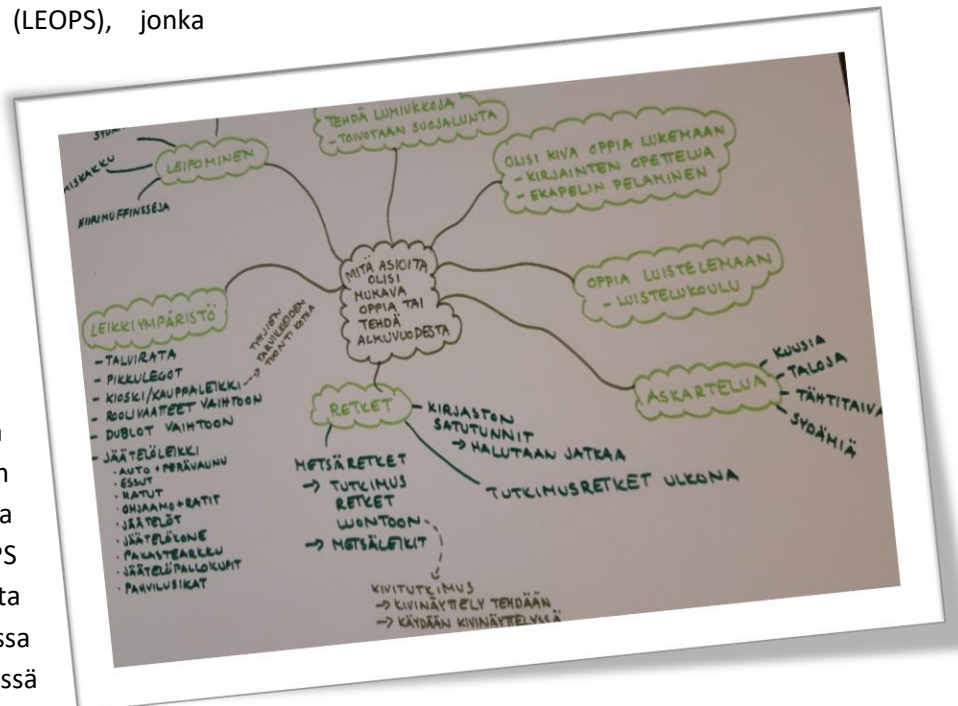

toimintatapa ja oivaltaminen sekä luonnossa liikkuminen ja yhteisöllisyys. Tutkivaan ja oivaltavaan työskentelytapaan kuuluu havainnointia, kysymysten muotoilua, tiedon hankintaa, kokeilua, päättelyä, osallisuutta, yhteisöllisyyttä, ratkaisujen keksimistä sekä dokumentointia ja tulosten esittämistä. Pedagoginen dokumentointi tuo esille lasten ajattelua ja tiedon kehittämistä sekä vahvistaa lapsen osallisuuden kokemusta. Tavoitteena on, että lapsen halu kokeilla, oivaltaa ja opetella vahvistuu. Sen kautta heille syntyy luottamus siihen, että he pystyvät oppimaan uutta.

17. Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

Esiopetuksen arviointi on jatkuva prosessi, jolla on kaksi tehtävää. Arvioinnin avulla suunnitellaan ja kehitetään opetusta sekä tuetaan kunkin lapsen hyvinvointia, kasvua ja oppimista. Havainnointi, pedagoginen dokumentointi, arviointi ja palaute muodostavat kokonaisuuden, johon osallistuvat esiopettaja, lapsi ja huoltajat.

kaksivuotisen esiopetuksen esiopetusikäisille lapsille tehdään yhdessä lapsen ja huoltajien kanssa lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma (LEOPS), jonka avulla arvioidaan lapsen vahvuuksia, kiinnostuksen kohteita ja mahdollista tuen tarvetta. Keskustelussa huomioidaan huoltajien ja lasten näkemykset ja hyödynnetään niitä esiopetuksen toteuttamisessa. Esiopetuksessa seurataan lapsen kasvua, kehittymistä ja oppimista havainnoimalla lasta ja kirjaamalla niitä havainnointilomakkeeseen säännöllisesti. Havainnointilomaketta käytetään myös apuna LEOPS keskusteluissa. Lisäksi havainnoista keskustellaan yhdessä huoltajien kanssa mahdollisuuksien mukaan päivittäisissä kohtaamisissa.

Kaksivuotisen esiopetusryhmän kasvattajat antavat lapselle päivittäin rohkaisevaa ja kannustavaa palautetta lapsen vahvuuksista ja kehittymisalueista. Esiopetuksen tavoitteena on, että lapsi rakentaa itsestään myönteistä käsitystä oppijana. Tämä edellyttää lapsen itsearviointitaitojen kehittämistä. Lasten kanssa keskustellaan heidän oppimisestaan ja kehittymisestään erilaisia dokumentteja hyödyntäen. Lapsia rohkaistaan kuvaamaan, mistä he esiopetuksessa pitävät, missä he ovat omasta mielestään onnistuneet ja mitä he haluaisivat vielä oppia.

Arviointi perustuu lapsen LEOPS:in asetettuihin tavoitteisiin. Yksittäiset arvioinnit eivät ole merkitseviä, vaan lapsen hyvinvointia, kehittymistä ja oppimisen toteutumista arvioidaan lapsen kokonaiskehitystä ajatellen. Lapsen kasvua ja kehitystä havainnoidaan ja arvioidaan myös erilaisten pelien, testien ja tehtävien avulla. Säännöllisesti käydään arviointikeskusteluja lapselle asetettujen tavoitteiden toteutumisesta. Ennen

esiopetuskeskustelua lapsi täyttää yhdessä huoltajan kanssa itsearviointilomakkeen, jota hyödynnetään keskustelussa.

Lapsen siirtyessä esiopetuksesta ensimmäiselle luokalle siirretään lapsen hyvinvointiin, kehittymiseen ja oppimisen kannalta oleelliset tiedot sekä Wilman kirjattu LEOPS alkuopettajalle tiedonsiirtopalaverissa. Tämä tehdään Hattulan kunnassa sovitun nivelvaiheen toimintatapojen mukaisesti. Tuen tarpeisten lasten oppimisen kannalta oleelliset tiedot (tehostetun tuen suunnitelma, HOJKS) siirretään yksilöllisessä OHR-palaverissa alku- ja erityisopettajalle. Kaksivuotisen esiopetuksen päätyttyä annetaan todistus, joka on yhtenäinen Hattulan kunnassa.

Kouluvalmiuden arviointi suunnitellaan syksyisin moniammatillisessa pedagogisessa palaverissa. Esiopettaja ja VEO keskustelevat lapsen kouluvalmiuden tarpeen arvioinnista huoltajien kanssa. Kouluvalmiutta arvioidaan tekemällä koulupsykologin yksilötutkimukset kehityksen tai oppimisvalmiuksien osalta. Vastaavasti perheneuvolassa tutkitaan lapsen sosiaalisia ja tunne-elämän valmiuksia. Keskussairaalan seurannassa oleville lapsille arviointi tehdään pääsääntöisesti keskussairaalassa.

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun toteuttamista seurataan ja arvioidaan kansallisesti sekä paikallisella tasolla. Hattulan kunta osallistuu ulkopuoliseen toiminnan arviointiin koululainsäädännön mukaisesti. Ulkopuolisen seurannan lisäksi kunta toteuttaa omaa arviointia kaksivuotisesta esiopetuksesta. Arvioinnin tavoitteena on tuottaa tietoa kaksivuotisen esiopetuksen laadusta, kokeilun onnistumisesta sekä kaksivuotiseen esiopetukseen liittyvistä kehittämiskohteista.

18. Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet

Kaksivuotinen esiopetus on luonteeltaan eheytettyä opetusta, joka muodostuu eri laajuisista ja eri tavoin toteutetuista oppimiskokonaisuuksista. Niiden toteuttamisen lähtökohtina ovat lasten kiinnostuksen kohteet ja opetukselle asetettavat yhteiset tavoitteet. Oppimiskokonaisuuksina toteutetun opetuksen tavoitteena on tukea lasten kokonaisvaltaista kasvua ja hyvinvointia, sekä tarjota monipuolinen perusta heidän osaamisensa edistymiselle. Lähtökohtana ovat leikki ja muut lapsille ominaiset tavat toimia ja työskennellä. Tärkeää on, että jokaisella lapsella on mahdollisuus oppia ja työskennellä omaan tahtiinsa sekä kehittää taitojaan vuorovaikutuksessa toisten lasten, esiopettajan ja kasvattajien kanssa monipuolisissa oppimisympäristöissä.

Oppimiskokonaisuuksien tehtävä on tarjota lapsille uusia ja innostavia oppimiskokemuksia sekä mahdollisuuksia työskennellä kullekin lapselle sopivia oppimisen haasteita sisältävien tehtävien parissa. Kuhunkin kokonaisuuteen on koottu tavoitteita, joilla on toisiinsa liittyviä opetuksellisia ja kasvatuksellisia tehtäviä.

Ehetytyn opetuksen periaatteiden mukaisesti esiopetuksen opettaja yhdistelee eri oppimisen alueiden tavoitteita ja sisältöjä pedagogisesti tarkoituksenmukaisella tavalla oppimiskokonaisuuksia suunnitellessaan. Näissä huomioidaan lasten osallisuus, mielenkiinnon kohteet, oivallus, oppiminen ja tavoitteet. Kaksivuotisessa esiopetuksessa ymmärretään lapsen päivä kokonaisuutena ja hänelle varmistetaan eheän päivän ja oppimisen jatkumo esiopetuksesta täydentävään varhaiskasvatukseen. Päivä nähdään kokonaisuutena, ei erillisinä asioina. Hattulassa kaksivuotinen esiopetus tapahtuu samassa paikassa ja ryhmässä kuin esiopetusta täydentävä varhaiskasvatus.

16.1. Ilmaisun monet muodot

Lapsen oppimisedellytykset, sosiaaliset- ja vuorovaikutustaidot sekä myönteinen minäkuva vahvistuvat, kun he saavat valmiuksia ympäröivän maailman jäsentämiseen. Nämä valmiudet kehittyvät, kun lapsille tarjotaan erilaisia ilmaisutapoja. Esiopetuksessa harjoitellaan musiikin, kädentaitojen, kuvallisen ilmaisun sekä suullisen ja kehollisen ilmaisun perustaitoja. Lisäksi tutustutaan eri taiteenaloihin ja kulttuuriperintöön. Lasten ilmaisulle on luonteenomaista kokonaisvaltaisuus ja ilmaisun eri muotojen luova yhdisteleminen. Erilaiset ilmaisun muodot edistävät monilukutaitoa ja lisäävät lasten osallisuutta ja vaikuttamisen taitoja, sekä tuovat iloa esiopetuksen arkeen ja juhlaan. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työstetään yhdessä ilmaisun keinoin.

Lapsia kannustetaan ja ohjataan tutustumaan ilmaisun eri muotoihin käyttämällä välineitä ja materiaaleja monipuolisesti. Opetukseen sisältyy luovia prosesseja, joissa lapsi saa kokemuksen prosessin suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista. Toiminnan lähtökohtana ovat lasten havainnot, aistimukset ja kokemukset. Tuotokset asetetaan esille ja niitä tarkastellaan yhdessä. Tuotoksia dokumentoidaan esiopetuksen oppimisympäristöissä, Daisyssa ja Instagramissa.

16.1.1. Musiikki

Kaksivuotisen esiopetuksen musiikillinen toiminta on monipuolista ja moniaistista, ja sen tavoitteena on vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lapsille tarjotaan kokemuksia erilaisista musiikkityyleistä, lauluista, tanssista, soitosta, liikkeestä ja oman musiikin luomisesta yksin ja yhdessä toisten kanssa. Lapsia ohjataan kuuntelemaan musiikkia ja tekemään havaintoja äänen tasosta, kestosta, voimasta ja sointiväreistä. Lasten kanssa tutustutaan tavanomaisimpiin musiikin käsitteisiin, erilaisiin soittimiin ja kehorytmeihin.

- *Laulaminen, laululeikit, karaoke
- *Musiikin ilmaiseminen liikunnan, tanssin tai kuvataiteellisin keinoin
- *Soitinsadut, omat laulut ja sävellykset
- *Soittaminen: kehosoitimet, melodia- ja rytmisoitimet
- *Kuunteleminen: ympäristön äänet, erilaiset musiikkityylit, konsertit
- *Rytmi: sana- ja perusrytmi, tauko, lyhyt – pitkä sävel
- *Melodia: sävelkorkeus ja sen vaihtelut
- *Dynamiiikka: hiljainen –voimakas, nopea – hidas
- *Sointiväri: duuri – molli
- *Muoto: soolo – tutti
- *Harmonia: samanaikaisesti soivien äänten kokonaisuus

16.1.2. Kädentaidot, kuvallinen ajattelu ja ilmaisu

Esiopetuksessa harjoitellaan monipuolisten kädentaitojen tekemistä erilaisin välinein. Lasten kanssa kokeillaan kovien ja pehmeiden materiaalien käyttöä sekä opetellaan niiden käsittelyssä tarvittavia tekniikoita ja perustaitoja. Lapsia rohkaistaan luovuuteen ja oman mielikuvituksen käyttöön yksin tai yhdessä toisten kanssa. Esiopetusvuotena lapsi tekee vähintään yhden pitempikestoisen kädentaidon.

Lasten kuvallisen ajattelun ja kuvailmaisun kehittymistä tuetaan tekemällä, tulkitsemalla ja arvioimalla erilaisia kuvia.

*Hienomotoriikka: kynäote, saksilla leikkaaminen, sorminäppäryys

*Pukeutumiseen liittyvät taidot, rusetti

*Askartelu, kierrätysmateriaalien käyttö

*Ompelu, sormivirkkaus, nyöri, tupsu

*Puutyöt: sahaaminen, naulaaminen, hiominen

*Painotyöt, kollaasit, sekatekniikat

*Kuvien tekeminen: piirtäminen, värittäminen, maalaaminen, rakentelu, mediaesitykset

*Kuvien havainnointi, tulkinta, kertominen, kuvien herättämät tunteet: itse tehdyt ja median kuvat, taideteokset, luonto ja rakennettu ympäristö

*Esineiden muotoilu: muovailuvaha, savi, taikataikina, leipominen

Lapsia rohkaistaan kokeilemaan moniaistisesti erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja.

16.1.3. Suullinen ja kehollinen ilmaisu

Lapsia rohkaistaan suulliseen ja keholliseen ilmaisuun monipuolisten harjoitusten ja leikkien avulla. Tavoitteena on, että lapset saavat kokemuksia siitä, miten kielellä ja keholla voidaan leikkiä ja viestiä monimuotoisesti. Lapset saavat kokemuksia sekä spontaanista ilmaisusta että yhteisesti suunnitellusta prosessista.

- *Lorut, runot, lasten kirjallisuus
- *Draamatoiminta: kehollisen ilmaisun leikit, pantomiimi, näytelmät, nukketeatteri ja pöytäteatteri
- *Tanssi
- *Esitykset ryhmässä ja tapahtumissa

16.2. Kielten rikas maailma

Kieli on yhteydessä lapsen koko kehitykseen. Kieli on ajattelun, ilmaisun, oppimisen ja kommunikoinnin väline. Kielellä on tärkeä merkitys sosiaalisten vuorovaikutustaitojen kehittämisessä sekä tunteiden tunnistamisessa ja hallinnassa. Näiden taitojen avulla lapsen tunne-elämä, luovuus ja itsetunto vahvistuvat sekä minäkuva rakentuu. Kieli on tärkeä kaikessa oppimisessa, sillä tiedot hankitaan ja varastoidaan muistiin kielen välityksellä.

Kielellisen tietoisuuden kehittäminen varhaislapsuudessa ja esiopetuksessa on edellytys hyvän luku- ja kirjoitustaidon oppimiseen. Kaksivuotisen esiopetuksen tehtävä on tukea lasten kielellisten taitojen kehitystä kokonaisvaltaisesta kielen merkityksen hahmottamisesta kohti yksityiskohtaisempaa kielen rakenteiden ja muodon havaitsemista lasten yksilöllisten taitojen ja osaamistason mukaan. Myönteisellä palautteella tuetaan lapsen motivaatiota ja oppimista. Lasten kielelliset identiteetit kehittyvät, kun heitä ohjataan ja tuetaan kielellisten taitojenkeskeisillä osa-alueilla. Keskeistä on vahvistaa lasten kiinnostusta ja uteliaisuutta puhuttua kieltä sekä lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen tutustutaan monipuolisesti kielellä leikkien ja loruillen. Kehittyvää luku- ja kirjoitustaitoa tuetaan erilaisten toiminnallisten harjoitusten ja leikkien avulla.

Kaksivuotisessa esiopetuksessa tuetaan jokaisen lapsen opetuskielen taitojen kehittymistä. Opetuksessa otetaan huomioon, että lapset kasvavat erilaisissa kielellisissä ympäristöissä ja että he voivat samaan aikaan omaksua useita eri kieliä. Kielellistä ja kulttuurillista moninaisuutta tehdään esiopetuksessa näkyväksi. Kaikilla on oikeus saada ilmaista itsensä, ajatuksensa ja kokea osallisuutta, oli hänen kielensä tai ilmaisumuoto millainen tahansa.

Esiopetuksessa havainnoidaan opetuskielen lisäksi myös muita kieliä. Lasten, joiden äidinkieli on muu kuin opetuskieli, on tärkeää saada tukea opetuskielen kehittämisessä sekä kokemusta heidän kotona puhutun kielen tärkeydestä ja arvokkuudesta (Suomi toisena kielenä / S2). Kaksivuotisessa esiopetuksessa korostuvat kielen merkitys oppimisen ja tiedonhankinnan välineenä, uuden oppimisen ilo, myönteisen palautteen merkitys oppimisen ja motivaation kannalta, monilukutaito, laaja tekstikäsitys, kielitietoisuus ja oppimisympäristön rooli.

Kielellinen tietoisuus

- *Erilaisiin teksteihin tutustuminen, sanavaraston kartuttaminen
- *Sadut, kertomukset, riimit, lorut, media
- *Käsitteet kirjain, kirjainmerkki, äänne, tavu, sana, yhdyssana, lause, virke.
- *Suuraakkosiin tutustuminen toiminnallisin keinoin, pienaakkoset esillä
- *Suuraakkosten tunnistaminen, nimeäminen, kirjainmerkkien harjoittelu ja oikea kirjoitussuunta
- *Sanan alkuäänteen kuuleminen ja tunnistaminen
- *Tavurytmi, sanarytmi, riimittely
- *Kirjoittamisen näkeminen, kirjoittaminen mallista ja sanelusta, leikkikirjoittaminen
- *Sanojen oikea kirjoitus- ja lukusuunta
- *Ylä- ja alakäsitteet

Vuorovaikutustaidot

- *Puheen ymmärtäminen ja tuottaminen
- *Keskustelutaidot
- *Kuunteleminen, kyseleminen, oman mielipiteen sanominen ja perusteleva
- *Toisten mielipiteen hyväksyminen
- *Ristiriitojen ratkaisutaidot myönteisin keinoin
- *Keskittyminen, pitkäjänteisyys
- *Annetun ohjeen mukaan toimiminen
- *Sääntöjen ymmärtäminen, noudattaminen
- *Muisti
- *Oman vuoron odottaminen
- *Tilanteeseen sopiva äänenkäyttö, selkeä artikulaatio, äännevirheet
- *Leikki: roolileikki, sääntöleikki, ohjattuleikki ja vapaaleikki

Ilmaisu

- *Tarinan kertominen, saduttaminen
- *Kuvista ja tapahtumista kertominen
- *Draama, nukketeatteri, pöytäteatteri
- *Lorut, riimit, runot, arvoitukset, vitsit
- *Leikki eri muodoissaan
- *Laulu, laululeikit

Tiedonhankinta

- *Tutkiminen, havainnointi, kokeilu
- *Kuvat, kirjat
- *Medialukutaito
- *Älytaulu, älypuhelin, tabletit ja näppäimistön käyttö
- *Keskustelu, vertaisoppiminen

16.3. Minä ja meidän yhteisömme

Lapsen elinpiiri laajenee heidän kasvaessaan. Kaksivuotisen esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten valmiuksia ymmärtää yhteiskunnan monimuotoisuutta ja toimia siinä. Asioita käsitellään lasten kanssa niin, että he voivat tuntea olonsa hyväksytyksi ja turvalliseksi. Yhteistyötä tehdään kuullen ja kunnioittaen. Aihetta lähestytään historiallisesta, yhteiskunnallisesta sekä etiikan ja katsomusten näkökulmista. Lähiyhteisön menneisyyttä sekä ajankohtaisia asioita pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa yhteiskunnallisiin asioihin. Arjen eettisten valintojen pohdinta sekä omien tunnetaitojen kehittäminen ja sosiaalisten taitojen harjoittelu vahvistavat lasten vuorovaikutustaitoja. Opetuksessa toimitaan yhteistyössä kunkin perheen taustaa, katsomuksia, toiveita ja arvoja kuunnellen.

Tavoitteena on edistää lasten mielenkiintoa lähiyhteisön ja yhteiskunnan toimintaan ja vahvistaa heidän osallisuuttaan toimintaympäristössään. Lapsia ohjataan havainnoimaan nykyisyyttä ja heille luodaan mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin. Opetuksessa tuetaan lasten eettisen kohtaamisen ja ajattelun taitoja sekä tunnetaitojen kehittymistä. Lapset voivat tutustua kasvattajien johdolla niin omaan kuin muihinkin lapsiryhmässä tai lähiyhteisössä edustettuina oleviin katsomuksiin ja uskontoihin. Lapsia rohkaistaan pohtimaan, kyselemään ja keskustelemaan heitä askarruttavista asioista.

16.3.1. Sosiaaliset- ja tunnetaidot

Tunnetaitoja ovat esimerkiksi kyky nimetä ja tunnistaa tunteita niin itsessä sekä itsessä ja muissa. Näiden lisäksi osa tunnetaitoja on omien tunteiden säätelytaidot. Tunnetaidot ovat yhteydessä myös lasten sosiaalisiin taitoihin. Sosiaalisia- ja tunnetaitoja harjoitellaan kaksivuotisen esiopetuksen ja esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen arjessa päivittäin sekä kaikissa päivän toiminnoissa.

Kasvattajan tehtävä on auttaa lasta nimeämään sekä tunnistamaan omia sekä muiden tunnetiloja. Kasvattaja on lapsen tukena oppimisprosessissa, jossa lapsi oivaltaa, että vain hän itse kokee ja hallitsee omia tunteitaan.

Tietoisuus omista ja muiden tunteista auttaa hyvien sosiaalisten taitojen kehittymistä sekä edesauttaa sosiaalista pätevyyttä ja muiden lasten hyväksyntää. Kasvattajan tehtävänä on auttaa lasta selviämään turvallisesti kaikista tunteistaan. Hän opettaa lapselle, että kaikki tunteet ovat sallittuja, mutta kaikki toiminnot tunteiden vallassa ei ole oikeutettuja. Lapsi saa olla muun muassa iloinen, surullinen, onnellinen, vihainen tai ikävissään, mutta näissä tilanteissa ei ole hyväksyttävää esim. satuttaa toisia tai hajottaa tavaroita. Aikuisen läsnäolon, tuen ja mallintamisen avulla lapsi saa turvallisesti kokea tunteitaan ja oppia niitä käsittelemään.

Tunnetaitoja harjoitellessa on tärkeää miettiä omien tunteiden lisäksi myös toisten ihmisten tunteita, jolloin opetellaan empatiakykyä. Aikuisen aito läsnäolo leikeissä ja arjessa on keskeisessä asemassa, jotta erilaisiin ristiriitoihin, toisen lapsen kohtelemiseen ja tunnetaitoihin voidaan tarttua kasvatuksellisesti silloin, kun niille otollisia tilanteita syntyy. Samanlaiset arkiset tilanteet ovat otollisia sosiaalisten taitojen harjoitteluun.

Hyvät tunnetaidot edesauttavat sosiaalisten taitojen kehittämisessä. Sosiaalisilla taidoilla tarkoitetaan kykyä olla vuorovaikutuksessa ja toimia toisten kanssa. Erilaisten vuorovaikutus- ja ystävyysuhteiden luomisen sekä ylläpitämiseen tarvitaan näitä taitoja. Sosiaalisia taitoja tarvitaan myös ryhmässä toimimiseen sekä viestintään.

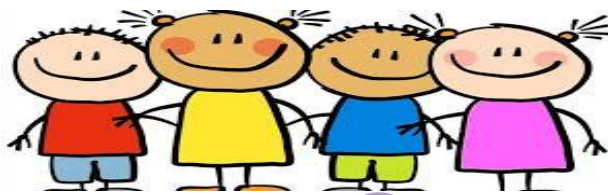
Sosiaalisia taitoja harjoitellaan, tunnetaitojen tavoin, arjen kaikissa tilanteissa. Näissä kasvattajan tuki, ohjeistus, opetus, läsnäolo sekä mallintaminen ovat keskeisiä asioita. Erilaisia sosiaalisia- ja tunnetaitoja harjoitellaan arkisten toimintojen ohessa pitkin vuotta monipuolisesti esimerkiksi laulaen, leikkien, draaman ja satujen avulla. Kaksivuotisessa esiopetuksessa ryhmän yhdessä luomat omat kaverisäännöt auttavat lapsia näkemään, kokemaan ja oivaltamaan sosiaalisiin- ja vuorovaikutustaitoihin liittyviä lainalaisuuksia. Kaikissa toiminnoissa ja hetkissä tärkeää on yhteinen toiminta, keskustelu, tuki ja mallintaminen.

Historiallinen näkökulma

- *Tutustuminen lähiympäristön historiallisiin henkilöihin, kohteisiin tai tapahtumiin
- * Vanhat esineet, kuvat, tarinat, kertomukset
- *Haastattelut, lasten huoltajien ja isovanhempien asiantuntemus
- *Perinneleikit ja -laulut
- *Juhlaperinteet

Yhteiskunnallinen näkökulma

- *Keskustelut lähiyhteisön ja yhteiskunnan ajankohtaisista asioista
- *Keskustelut ihmisten ja perheiden erilaisuudesta
- *Tutustuminen monikulttuurisuuteen
- *Mediaan tutustuminen, sen sisällön tuottaminen leikinomaisin keinoin, mediakriittisyyden harjoittelu, digiturvataitojen harjoittelu
- *Esiopetusryhmän säännöt sovitaan yhdessä lasten kanssa
- *Lasten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet, demokratia

Etiikan näkökulma

- *Eettinen kasvatusta tapahtuu arjen tilanteissa
- *Lapsia ohjataan tunnistamaan ja säätämään tunteitaan, toimimaan ystävällisesti ja vastuullisesti toisia kohtaan
- *Pohditaan ystävyyttä, toisten kunnioittamista, ilon ja pelon aiheita, tyttöinä, poikana tai henkilönä olemista, oikean ja väärän erottamista, moninaisuuden hyväksymistä
- *Ohjataan ratkaisemaan myönteisesti lasten keskinäisiä ristiriitatilanteita
- *Harjoitellaan kauniita käytös- ja keskustelutaitoja

Katsomuksellinen näkökulma

- *Tutustutaan lapsiryhmässä läsnä oleviin uskontoihin ja katsomuksiin
- *Lapsia ohjataan ymmärtämään ja kunnioittamaan eri uskontoja, uskonnottomuutta, katsomuksellisia tapoja ja perinteitä
- *Osallistumme seurakunnan järjestämiin erillisiin tilaisuuksiin
- *Vapaus olla osallistumatta uskonnollisiin tilaisuuksiin ja tilalla vaihtoehtoista toimintaa.
- *Elämäkysymysten ihmettely, pohtiminen, keskustelut

16.4. Tutkin ja toimin ympäristössäni

Lasten toimintaympäristö, lähiluonto, rakennettu ympäristö sekä muut oppimisympäristöt, tarjoavat runsaasti aineksia lasten oppimiselle ja sitä muokataan yhdessä lasten kanssa niin että se tukee lapsen luontaista uteliaisuutta ja oppimisen halua lapsen iän ja kehitystason mukaisesti. Opetus liitetään lasten kokemusmaailmaan. Lapset tutkivat, oivaltavat ja oppivat asioita leikin kautta. Toiminta toteutetaan lapsilähtöisesti, jolloin se on lapsille aidosti motivoivaa toimintaa. Kaksivuotisessa esiopetuksessa hyödynnetään luontoa ja havainnoidaan sitä. Lasten ympäristöherkkyyden ja luontosuhteen kehittymistä tuetaan tarjoamalla lapsille kokemuksia ja elämyksiä luonnossa liikkumisesta sekä sen tutkimisesta.

Kaksivuotisen esiopetuksen tehtävänä on tukea lapsen matemaattisen ajattelun kehittymistä, loogista ajattelua ja kiinnostusta matematiikkaan. Lapsen luonnon tuntemusta ja luontosuhdetta vahvistetaan ja tutustutaan arjen teknologiaan. Esiopetuksessa opitaan havainnoimalla, tutkimalla, kokeilemalla ja päättelöllä toiminnallisesti ja leikinomaisesti eri aistikanavia hyödyntäen. Kaksivuotisessa esiopetuksessa tutustutaan matemaattisiin mittasuhteisiin, luku- ja geometrisiin käsitteisiin, mittaamiseen ja aikaan sekä pieniin yhteen- ja vähennyslaskuihin leikin avulla. Matemaattiseen kehitykseen liittyvät osa-alueet eivät ole erillisinä opeteltavia toimintoja, vaan taitojen oppiminen tapahtuu samanaikaisesti muiden toimintojen ohella.

Tavoitteena on huomion kiinnittäminen arjen matematiikkaan oppimisen ja oivaltamisen ilon kautta. Opetellaan liikkumaan, havainnoimaan ja tutkimaan luontoa. Tutustutaan ympäristön teknologiaan ja vahvistetaan loogista ajattelua. Lapsia ohjataan myös havainnoimaan ympäristön teknologiaa sekä kokeilemaan ja keksimään ja perustelemaan omia ratkaisuja. Lapset myös dokumentoivat eri välineiden avulla omia ajatuksiaan ja tuotoksiaan vertaisryhmässä esiopettajan avustuksella.

MATEMAATTISET TAIDOT

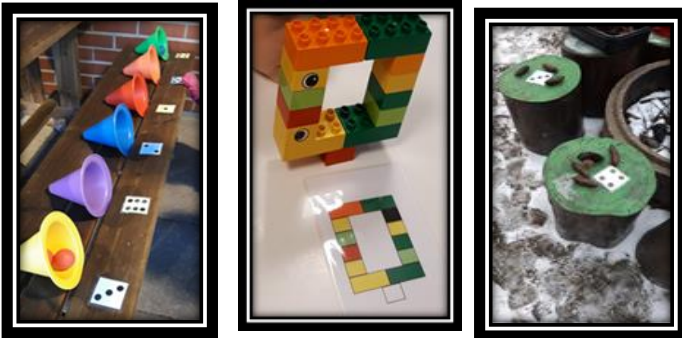
- Luokittelu, päättely, vertailu, sarjoittaminen, arvioiminen, järjestäminen
- Lukujonotaidot, nimeäminen, numero- ja lukujonovastaavuus
- Muistin kehittäminen
- Havaintojen esittäminen
- Ongelmanratkaisu
- Helpot yhteen- ja vähennyslaskut
- Geometrisen ajattelun taidot (rakentelu, muovailu, askartelu, perusmuodot)
- Raha
- Ajan käsitteet, aikajärjestys (vuorokausi, viikonpäivä, vuodenaika)
- Mittaaminen
- Tason ja tilan hahmottaminen, suunnat
- Sijainti- ja suhdekäsitteet (esim. edessä, ylhäällä, joka toinen)

YMPÄRISTÖKASVATUS

- Luontokokemukset, metsäretket
- tutkiminen, kokeileminen, havainnot, päätelmät
- Syy-seuraussuhteet
- Kestävä elämäntapa, luonnonsuojelu
- Jokamiehenoikeudet
- Kasvien ja eläinten tuntemus
- Elollinen-eloton
- Maapallo ja avaruus
- Aistit (aistihuone Viiriäisessä)
- Liikenteessä kulkeminen
- tiedon hakeminen (kirjat, internet)

TEKNOLOGISET RATKAISUT

- Lasten omat keksinnöt ja projektit
- Askarteleminen ja rakentaminen eri materiaaleista
- Teknologisiin ratkaisuihin tutustuminen (esim. laitteet, lelut)
- Digitaaliset opetusvälineet kuten tietokone, tabletti, aktiivitaulu
- tutustuminen Beebottiin, Spheropalloihin ja interaktiiviseen lattiaan

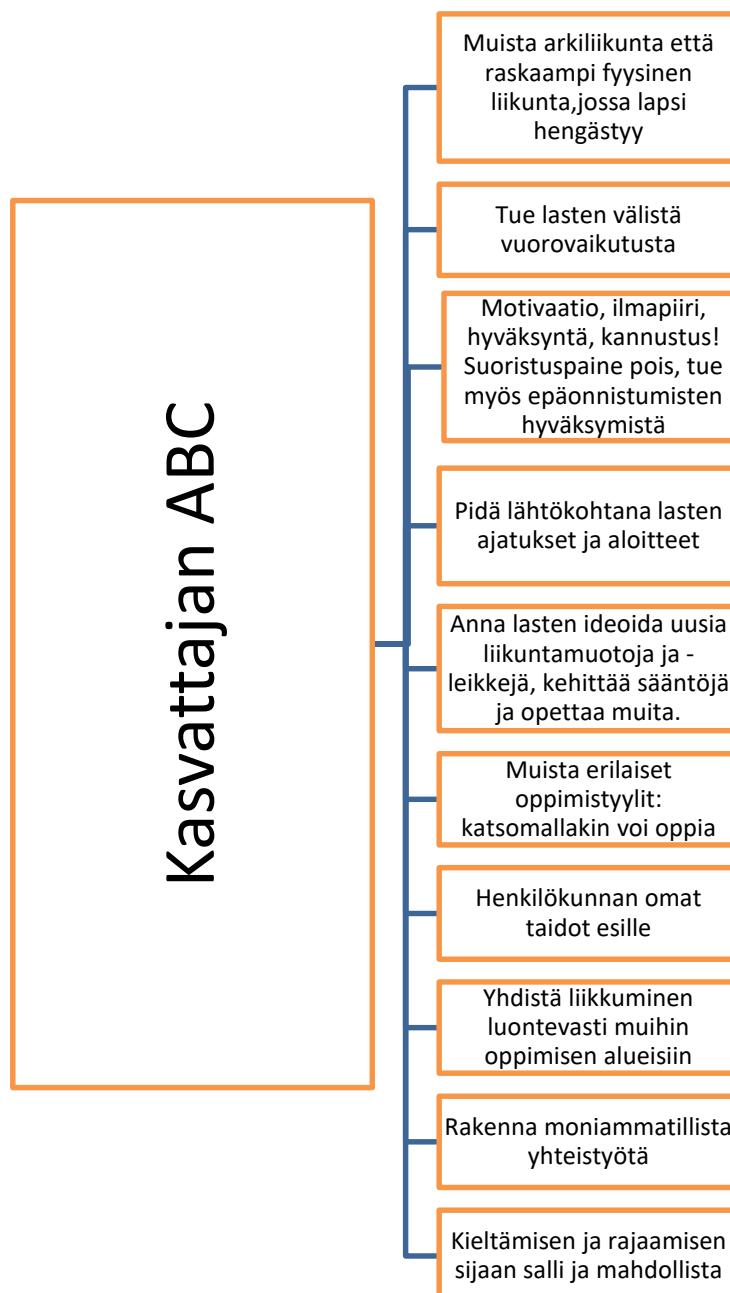
16.5. Kasvan, liikun ja kehityn

Kaksivuotisen esiopetuksen tehtävänä on ohjata lapsia terveyttä ja hyvinvointia edistäviin elämäntapoihin. Esiopetuksessa näitä asioita harjoitellaan liikunnan, ruuan, kuluttajuuden, terveyden ja turvallisuuden kautta. Tällä tavoin edistetään lapsen terveyttä ja hyvinvointia sekä liikuntaa arvostavan elämäntavan syntymistä sekä kehitetään lapsen terveys- ja turvallisuustaitoja. Lapselle tarjotaan mahdollisuuksia kehittää tunnetaitojaan ja esteettistä ajatteluaan kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen ulottuvuus huomioiden. Kestävää kehitystä on lasten osallisuuden vahvistaminen siten, että lapset pääsevät

osallistumaan päätöksentekoon ja kestävän kehityksen työn toteuttamiseen. Kasvattajan herkyys, asenteet ja oma esimerkki kestävän kehityksen edistämässä ovat merkityksellisiä asioita. Oppimisympäristöjä

muokkaamalla edistetään monin eri tavoin lasten fyysistä aktiivisuutta sekä motorisia taitoja. Kaksivuotisen esiopetuksen tavoitteena on innostaa lapsia liikkumaan monipuolisesti ja kokemaan liikunnan iloa kaikkina vuodenaikoina.

Yleistavoitteena on antaa esikoululaiselle kokemuksia liikunnasta ja pohtia liikkumisen merkitystä hyvinvointiin ja terveyteen. Lapselle annetaan mahdollisuuksia motoristen, sosiaalisten ja havaintomotoristen taitojen kehittymiselle. Tutustumme yhdessä terveelliseen ruokaan ja pohdimme sen merkitystä. Mietimme myös terveyden ja turvallisuuden liittyviä tekijöitä ja ohjaamme lasta kohtuulliseen kulutukseen.

LIKKUMINEN

- Oppiminen liikunnan keinoin arjen eri tilanteissa
- Ohjattu- ja omaehtoinen liikkuminen sekä liikkuminen vapaa-ajalla
- Monipuolinen ja säännöllinen arjen motoristen perustaitojen harjoittelu (tasapaino, liikkuminen, välineen käsittely)
- Hienomotoristentaiteiden harjaaminen (esim. napit, rusetti, vetoketju)
- Osallistumisen ja onnistumisen kokemuksien antaminen kaikille lapsille, yhdessä toimimisen taidot
- Lapsen hyvinvoinnin tukeminen

RUOKA JA KULTTUURI

- Ruokailutilanteet ovat terveyttä edistävän syömisestä ja ruokailuun liittyvän sosiaalisen oppimisen ympäristö
- Suomalainen ruoka- ja tapakulttuuri huomioiden lapsiryhmän eri kulttuuriperinteet
- Tarkastellaan lapsiin kohdistuvaa mainontaa ja pohditaan kohtuullista kuluttamista kestävästä kehityksen näkökulmasta

TERVEYS JA HYVINVOINTI

- Opetellaan ymmärtämään liikunnan, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkitys (fyysinen terveys ja mielen hyvinvointi)
- Harjoitellaan kaveruutta ja toisten huomioonottamista sekä tunteiden tunnistamista arjen keskellä
- Opetellaan hygieniaan liittyviä perustaitoja

TURVALLISUUS

- Lapset saavat tietoa oikeudesta turvalliseen elämään, arvostavaan kohteluun ja koskemattomuuteen. kiusaamisen ennaltaehkäisy-suunnitelma
- Havainnoidaan arjen ympäristöön liittyviä fyysisiä, sosiaalisia ja psyykkisiä vaaratilanteita
- Annetaan lapselle valmiuksia pyytää ja hankkia apua
- Harjoitellaan liikenteessä liikkumisen sääntöjä sekä turvallisuutta toimintateknologisissa ympäristöissä

19. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Erilaiset kieli- ja kulttuuritaustat esiopetuksessa

Kaikkien lasten esiopetuksessa noudatetaan samoja kaksivuotisen esiopetus suunnitelman perusteiden mukaisia yleisiä kasvatusta- ja oppimistavoitteita. Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet otetaan huomioon esiopetuksessa. Esiopetuksen tavoitteena on tukea jokaisen lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteetin kasvua sekä opettaa lapsia kunnioittamaan eri kieliä ja kulttuureja. Suomi toisena kielenä (S2) opetuksen avulla tuetaan kaksi- ja monikielisten lasten eri kielellisiä taitoja. Esiopetuksessa laaditaan S2-opetukseen suunnitelma yhteistyössä huoltajien kanssa. Erilaisten kieli- ja kulttuuritaustojen huomiointi tapahtuu esiopetuksen arjessa, päivittäisissä tilanteissa yhdessä muiden lasten ja kasvattajien kanssa. Kasvattajien tehtävänä on vahvistaa positiivista ja kannustavaa ilmapiiriä ryhmässä sekä luoda kielellisesti rikas oppimisympäristö. Tarvittaessa vanhempien kanssa neuvotteluissa käytetään tulkkipalveluita.

Saamenkieliset lapset

Saamenkielisen esiopetuksen tavoitteena on vahvistaa saamenkielen osaamista ja erityisesti rohkaista käyttämään kieltä. Saamelaislasten esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten saamelaista identiteettiä ja tietoisuutta omasta kulttuurista.

Romaninkieliset lapset

Romanilasten esiopetuksessa huomioidaan kulttuurista johtuvat erityistarpeet ja annetaan mahdollisuuksien mukaan romanikielen opetusta. Romanikielen opetuksen tarkoituksena on vahvistaa romanilapsen identiteettiä ja kulttuuritietoutta.

Viittomakieliset lapset

Viittomakieltä käyttävien lasten esiopetus toteutuu esiopetusryhmässä. Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaa laadittaessa huomioidaan opetuksen kielelliset tavoitteet ja pedagogiset ratkaisut. Esiopetuksen tavoitteena on vahvistaa viittomakielistä ilmaisua, lausetajua ja viittomavarastoa sekä rohkaista käyttämään kieltä ja näin lisätä lapsen valmiuksia toimia viittomakielisessä sekä erilaisissa kieliympäristöissä. Viittomakielisellä lapsella on lakisääteinen oikeus tulkkipalveluun.

Vieraskieliset ja monikieliset lapset

Esiopetuksen tehtävänä on vahvistaa ja kehittää lasten kielitaitoa niin, että lapsi pystyy toimimaan suomenkielisessä ympäristössä. Lapsen äidinkielen, kulttuurin ja identiteetin kunnioittaminen mahdollistaa lapsen terveen itsetunnon kehittymisen. Esiopetuksessa tuetaan vieraskielisten ja monikielisten lasten kielitaidon, identiteetin sekä itsetunnon kehittymistä.

Kaksikielinen esiopetus

Kaksikielinen esiopetus toteutuu lähikunnassa yksityisten palveluntuottajien toimesta.

20. Miksi ja ketä varten pedagogista dokumentointia?

Pedagoginen dokumentointi on keskeinen osa kaksivuotisen esiopetuksen suunnittelua, toteuttamista sekä toiminnan arvioimista ja kehittämistä. Se on jatkuva prosessi, jossa havainnointien, dokumenttien kokoamisen ja näiden tulkintojen avulla tarkastellaan sekä arvioidaan pedagogista toimintaa. Dokumentointia tehdään monipuolisesti ja ne voivat olla esim. muistiinpanoja, valokuvia, videoita, lasten töitä. Keskeisenä ajatuksena on, että niiden avulla saadaan tuotettua tietoa esiopetusryhmän toiminnasta sekä jokaisen lapsen yksilöllisestä kehittymisestä ja oppimisesta sekä ajattelusta ja mielenkiinnon kohteista.

Lasta varten

- Lapsen ja oppimisen näkyväksi tekeminen.
- Kun tuodaan lasta ja hänen töitään esille, ne tulevat merkityksellisiksi ja sitä kautta osoitetaan arvostusta lapselle ja hänen tekemiselleen.
- Dokumentointi tuo lapsen historian ja oppimisen näkyväksi: voidaan muistella menneitä tapahtumia sekä oppimisen ja kasvun kaarta.
- Dokumentointi on lapselle kertomisen väline.
- Lapsen osallisuus dokumentointiin --> dokumentoinnin kautta mahdollisuus tuoda omia ajatuksiaan ja näkemyksiään ilmi, vaikuttaa toiminnan suunnitteluun.
- Prosessien yhteinen dokumentointi lasten ja aikuisten kesken --> mitä tapahtui, miten tästä eteenpäin, toiminnan yhteinen suunnittelu.
- Lapsi oppii myös itse dokumentoimalla (ei vain lopputuloksen tallentamista).
- Dokumentoinnin kautta lapsi ja hänen oma toimintansa tulee näkyväksi myös lapselle itselleen.

Huoltajaa varten

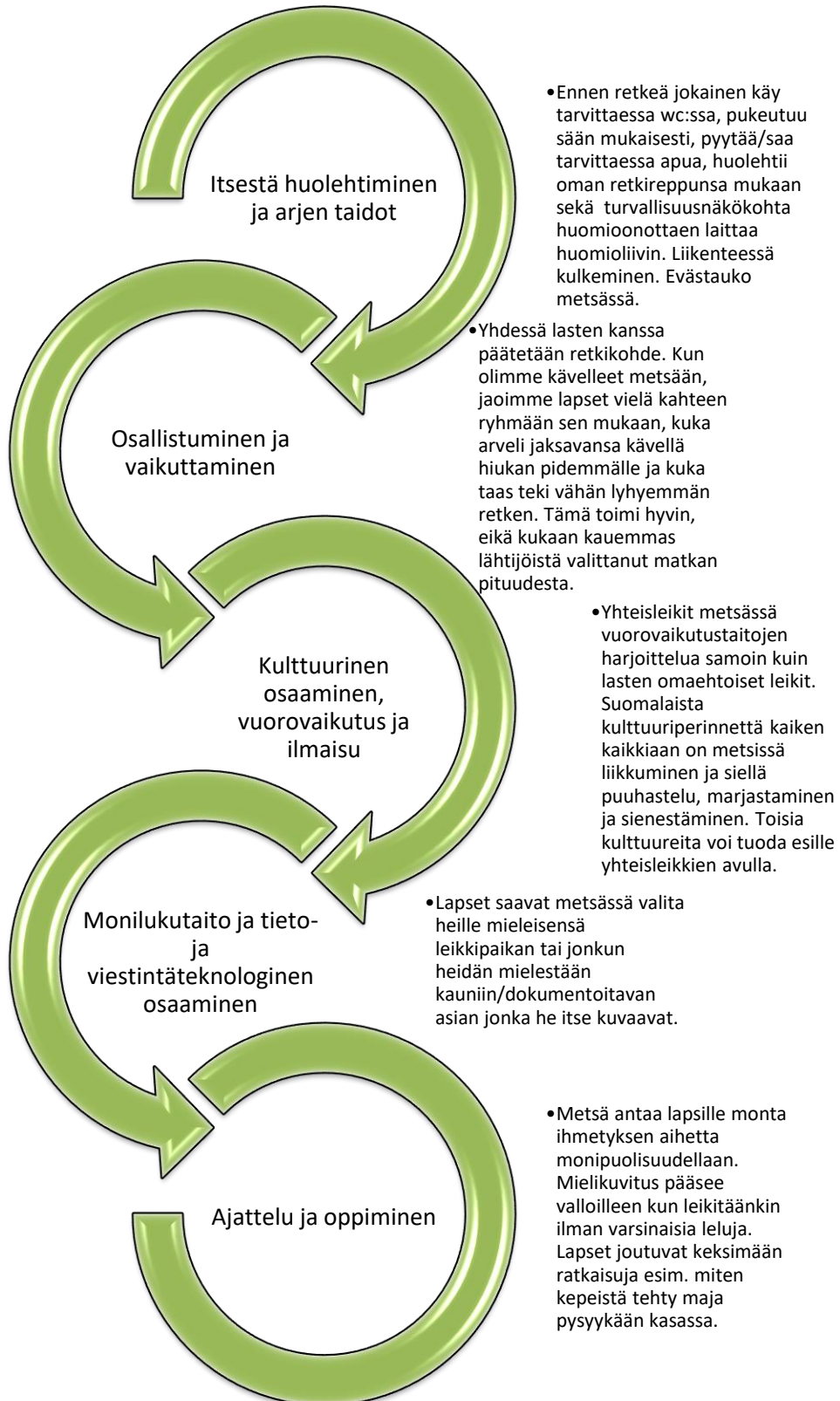
- Dokumentointi tekee lapsen, esiopetuksessa tapahtuvan toiminnan ja oppimisen näkyväksi huoltajille.
- Toiminnan näkyväksi tekeminen ja sitä kautta ovien avaaminen perheille: mitä päivän aikana oikeasti tapahtuu, mitä lapsi tekee, miten toimii, mitä oppii.
- Mahdollistaa esiopetuspäivästä keskustelun dokumentoinnin kautta lapsen kanssa.
- Kun on käsitystä toiminnan sisällöstä, on mahdollista osallistua suunnitteluun ja arviointiin.

Työntekijää ja tiimiä varten

- Lapsen, lapsen oppimisen, monipuolisen arjen ja oman toiminnan tekeminen näkyväksi.
- Lapsesta lähtevän toiminnan vertaaminen esiopetussuunnitelmaan: mitä tapahtui, mitä opittiin, mitä kaikkea prosessi piti sisällään, mihin täytyy jatkossa kiinnittää huomionsa. Kehkeytyvä toiminta.
- Lapselle mahdollisuus dokumentoida toimintaa: kasvattaja pääsee sitä kautta paremmin lapsen ajatusmaailmaan ja lähtökohtiin.
- Dokumentointi helpottaa esiopetuksen oppimissuunnitelmien päivitystä.
- Oman työn tekemistä varten: oman toiminnan arviointi ja kehittäminen.
- Dokumentoinnin kautta suunnittelun, oppimisympäristöjen muokkaamiseen ja tiimin toiminnan kehittämiseen.

Miten laaja-alainen osaaminen näkyy esioppilaiden metsäretkellä:

Tenavien kauppaleikki

Tenavien kauppaleikki lähti syntymään lasten toiveesta rahasta kauppaleikistä ja kassakoneesta . Dinosaurusmaailman paikalle lähtikin syntymään kaikkien yhteisellä panostuksella upea kauppa.

Lapset alkoivat suunnitella kauppaleikkiä - mitä kaikkea siellä tarvittaisiin. Ensiksi piti tietysti keksiä kaupalle nimi. Äänestyksen suoritti yksi lapsista ja K-kauppa vei voiton!

Lapset askartelivat kauppaan monenlaisia asioita mm. jäätelötikkuja-niihin harjoitelimme numeromerkki-lukumäärää. Lapset toivat kotoaan perheiden avustuksella tyhjiä

pakkauksia kauppaleikkiin, joita he hinnoittelivat 1-5€, oman harkinnan mukaan. Lahjoitushinnoittelukone sai käydä kuumana ja nyt oli oiva tilaisuus harjoitella rahan käyttöä, kun kävi ostoksilla Tenavien K-kaupassa.

Kauppaleikin pystyttämiseen saimme myös apua K-kauppiaalta. Hän lahjoitti viirejä, plussapalloja yms. kauppaleikkiin. Askartelimme lasten kanssa yhteisen kiitoskortin kauppiaalle.

Ennen leikin aukeamista piti sopia tietenkin yhteiset säännöt kauppaleikkiin jotta meillä kaikilla olisi mukavat leikit yhdessä. Käyttäytyminen kaupassa ja rahojen tallessapitäminen olivat lapsille tärkeitä sääntöjä.

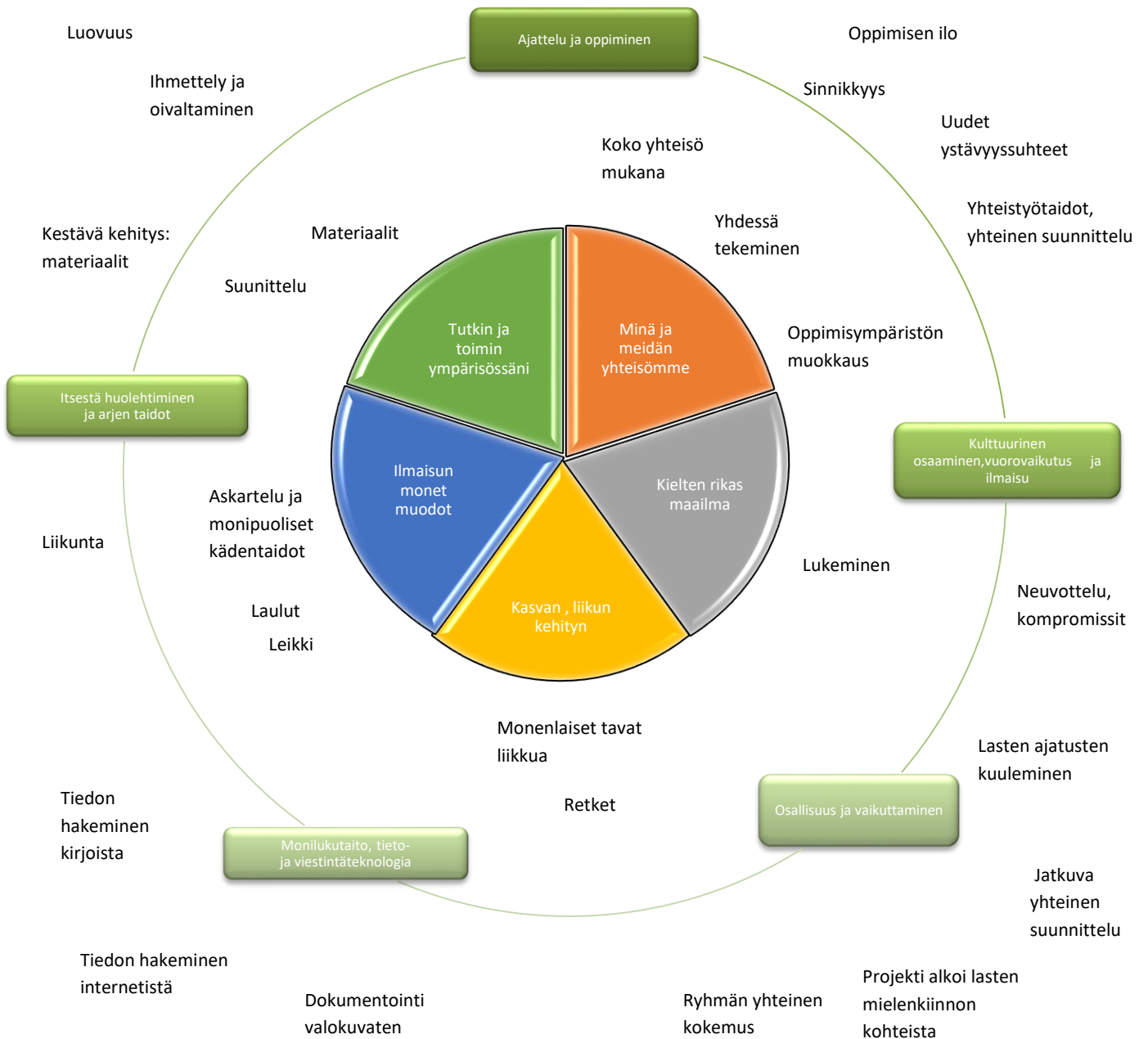

Avasimme kaupan leikkaamalla avajaisnauhan juhlallisesti poikki. Avajaisissa oli tarjolla myös maistiaisia. Ja innokkaita kauppiaita ja ostajia riitti!

Jotta kaupankäynti onnistuisi piti avata pankki! Rahan sieltä sai allekirjoittamalla pankki-kirjaan. Oli mukavaa käydä ostamassa K-kaupasta tarvikkeita ja mennä kotileikkiin valmistamaan ruokia. Myös erilaisia automaatteja valmistui kaupan kylkeen, kuten limuautomaatti ja tölkkiautomaatti. Vastuullisina kierrättäjinä piti kaupassa olla myös pullonpalautuspiste!

Kauppaleikki avattuna esiopetussuunnitelman termein:

21. Lapsen kasvun ja oppimisen tuki

Kaksivuotisen esiopetuskokeiluun osallistuvat lapset kuuluvat perusopetuslain mukaisen kasvun ja oppimisen tuen piiriin ja lain mukaan lapsilla on oikeus saada riittävää tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Kolmiportaisen tuen muodot ovat **yleinen tuki, tehostettu tuki ja erityinen tuki**. Lapsen saaman tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeiden mukaan muuttuvaa. Tukea annetaan niin kauan sekä sen tasoisena kuin se arvioidaan tarpeelliseksi. Näistä saa kerrallaan yhden tasoista tukea. Tuen järjestämistä ohjaavana periaatteena Hattulassa korostuu ennaltaehkäisevä työ ja varhainen tunnistaminen. Mitä aikaisemmin lapsi saa tukea, sitä paremmin pystytään vastaamaan lapsen tuen tarpeisiin. Tuen tarpeen arvioinnin lähtökohtana on huoltajien ja esiopetuksen kasvattajien havaintojen yhteinen tarkastelu, tiivis yhteistyö ja lapsesta saatu aiempi tieto ennen esiopetusvuotta toteutuneesta varhaiskasvatuksesta ja neuvolasta sekä mahdollisista tutkimuspalautteista. Tuen tehtävänä on auttaa lasta oppimisessa sekä tarttua matalalla kynnyksellä perheiden tuen tarpeisiin ja näin ennaltaehkäistä mahdollisten ongelmien monimuotoistumista ja syvenemistä.

Kun lapsen tuen tarve on tiedossa ennen esiopetuksen alkamista, tämä huomioidaan lapsen sijoittamisessa esiopetukseen. Jos lapsen tuen tarve ilmenee kahden esiopetusvuoden aikana, tuki järjestetään joustavasti lapsen omaan esiopetusryhmään. Hattulassa järjestetään lapsen esiopetus ja päivähoito samassa yksikössä. Ratkaisulla tuetaan lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia ja esiopetuspäivää.

Keskeistä on huolen puheeksi ottaminen huoltajien kanssa ja tukitoimien aloittaminen heti tuen tarpeen ilmetessä. Tuen tarvetta arvioidessa ensimmäisenä tarkastellaan käytettyjä toimintatapoja, opetusjärjestelyjä ja oppimisympäristöjä ja niiden soveltuvuutta lapselle. Tarkastelun pohjalta pohditaan, voidaanko näitä muuttamalla toteuttaa lapselle sopivampia pedagogisia ratkaisuja. Välittömiä tukitoimia ovat oppimisympäristöihin vaikuttavat ratkaisut (R-opetus, kuvatuki, pienryhmä, yksilöllinen ohjaus), ennaltaehkäisevät ratkaisut (esim. Vuorovaikutusleikki, Askeleittain) ja yhteisölliset ratkaisut (painopiste sosiaalisissa/tunnetaidoissa).

Kasvun ja oppimisen tuen järjestämisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen ja lapsiryhmän vahvuudet. Huomiota tulee kiinnittää oppimisen esteettömyyteen ja oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tunnistamiseen. Kaksivuotisessa esiopetuksessa huolehditaan siitä, että kaikki lapset saavat onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa. Lapsen myönteistä käsitystä itsestään ja ryhmän jäsenenä tuetaan ja vahvistetaan positiivisen palautteen kautta.

Varhaiserityisopettajan (VEO) tehtävänä on ohjata esiopetuksen kasvattajia ja lapsen vanhempia lapsen tuen tarpeeseen liittyvissä asioissa säännöllisesti. Hän havainnoi, suunnittelee ja arvioi tuen tarvetta yhteistyössä huoltajien ja esiopetustiimin kanssa ja ohjaa lapsen tarvittaessa lisätutkimuksiin. Lapsen tuen tarpeen järjestämisessä teemme moniammatillista yhteistyötä. Yhteistyöhön osallistuvat asiantuntijat harkitaan aina tapauskohtaisesti yhdessä huoltajan kanssa. Huoltajille annetaan kaikki lasta koskeva tieto lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Huoltajia tiedotetaan, etteivät he tai lapsi voi kieltäytyä kasvun ja oppimisen tuen vastaanottamisesta eikä heidän suostumustaan tarvita tuen tarpeen arviointiin ja suunnitteluun. Yksilöllisen oppilashuollon tuki perustuu aina vapaaehtoisuuteen ja edellyttää huoltajan suostumusta (kts. Oppilashuoltosuunnitelma, LIITE 1). Lapsen siirtyessä esiopetuksesta perusopetukseen varmistetaan tuen jatkuvuus kouluun tiedonsiirrolla Hattulan nivelvaiheprosessin mukaisesti.

Virallinen siirto eri tuen muotoihin päätetään moniammatillisessa pedagogisessa tiimissä syksyisin, johon osallistuvat ryhmän esiopettaja, varhaiserityisopettaja sekä tarvittaessa pedagoginen palveluesimies ja/tai koulupsykologi. Myöhemmin tapahtuvissa siirroissa palaveriin kutsutaan koulupsykologi tai vähintään konsultoidaan häntä puhelimitse huoltajan luvalla.

19.1. Yleinen tuki

Yleinen tuki on kaikille lapsille annettavaa tukea. Tarvittaessa kaikilla lapsilla on mahdollisuus saada yksilöllistä ohjausta ja tukea omiin kasvuun ja kehityksen tarpeisiin. Tukea annetaan heti tarpeen ilmetessä, eikä sen aloittaminen vaadi tutkimuksia tai päätöksiä vaan ne kirjataan LEOPS suunnitelmaan. Tuen tarpeita ilmetessä lapselle annetaan kolmen kuukauden vahvaa yleistä tukea ennen tehostettuun tukeen siirtymistä. Vaikeuksia ennaltaehkäistään esimerkiksi erilaisilla työtavoilla, pedagogisilla menetelmillä, ryhmiä joustavasti muuntelemalla ja esiopetuksen kasvattajien yhteistyöllä.

Yleinen tuki perustuu esiopetusryhmän laadukkaaseen peruspedagogiikkaan, jossa lasten vahvuudet hyödynnetään yhteiseksi oppimiseksi ja tekemisen iloksi. Arjen strukturointi, lapsen kasvua ja oppimista tukeva pienryhmätoiminta ja arjen käytäntöjen jatkuva arviointi luovat lapsen oppimiselle selkeät edellytykset ja mahdollistavat lasten kasvun vertaisryhmässä.

19.2. Tehostettu tuki

Lapselle, jolle vahva yleinen tuki ei ole riittävää, annetaan tehostettua tukea niin kauan kuin lapsi sitä tarvitsee. Tehostettu tuki on luonteeltaan voimakkaammin yksilöllisempää, suunnitelmallisempaa ja pitkäjänteisempää kuin yleinen tuki. Lapsi tarvitsee tällöin oppimisensa tueksi joko säännöllisiä tai samanaikaisesti useita tukimuotoja.

Tuen aloittaminen perustuu **pedagogiseen arvioon**, jossa kuvataan lapsen oppimisen kokonaistilanne, lapsen saama yleinen tuki ja sen vaikutus, lapsen vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet sekä arvio siitä millaisilla pedagogisilla ratkaisuilla tai oppimisympäristön ratkaisuilla ym. tukitoimilla lasta voidaan tukea. Tehostettuun tukeen siirtäminen tapahtuu aina moniammatillisessa työryhmässä, johon kuuluu huoltajat, esiopettaja, varhaiserityisopettaja sekä tarvittaessa pedagoginen palveluesimies ja/tai koulupsykologi, sekä mahdolliset muut lapsen asioissa toimivat asiantuntijat.

Tehostettua tukea annetaan **tehostetun tuen suunnitelman** mukaisesti, johon kirjataan lapsen kasvun ja oppimisen tavoitteet, tarvittavat opetusjärjestelyt sekä konkreettisesti lapsen tarvitsema tuki ja ohjaus. Suunnitelmaan kirjataan myös mahdolliset ryhmän toimintaan tehtävät muutokset, vastuut ja työnjako tukitoimien järjestämisessä. Tehostetun tuen suunnitelman toteutumista arvioidaan ja sitä tarkistetaan vastaamaan tuen tarvetta aina lapsen tilanteen muuttuessa, kuitenkin vähintään kerran toimintakaudella.

Tehostettu tuki toteutuu pääsääntöisesti lapsen omassa ryhmässä. Tehostetussa tuessa lapselle suunnattu toiminta on kuntouttavaa. Mikäli lapsen tehostetun tuen tarve päättyy, käsitellään lapsen siirtyminen yleisen tuen piiriin samalla moniammatillisella kokoonpanolla kuin tehostetun tuen suunnitelma on laadittu.

19.3. Erityinen tuki

Erityistä tukea annetaan niille lapsille joiden kasvun, kehittymisen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen eivät muuten riittävästi toteudu (esimerkiksi vamman, sairauden, kehityksessä viivästymisen, tunne-elämän häiriön tai muun vastaavan syyn vuoksi). Erityisen tuen tehtävänä on antaa lapselle kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista tukea edistään oppimisedellytyksiä. Erityisen tuen lapsen tulee kokea oppimisen ja onnistumisen iloa motivoivan ja itsetuntoa vahvistavan ohjauksen sekä opetuksen kautta.

Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta lapsen tarvitsemasta perusopetuslain mukaan annettavasta tuesta ja tukimuodoista. Erityisen tuen toteuttamisessa on mukana varhaiserityisopettaja. Lapsen tukena käytetään oppimista tukevia erityispedagogisia ratkaisuja sekä työtapoja, tiivistä yksilöllistä tukea ja ohjausta. Muita erityiseen tukeen oikeuttavia liittyviä ratkaisuja voi olla yksilökohtainen oppilashuolto, tulkkaus- ja avustajapalveluja sekä erityiset apuvälineet. Lapsen apuvälineiden tarve voi liittyä näkemiseen, kuulemiseen, liikkumiseen tai muuhun fyysiseen tarpeeseen. Se voi liittyä myös oppimisen erityistarpeisiin. Erityistä tukea saavan lapsen palveluiden ja erityisten apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa selvityksessä ja niistä päätetään erityisen tuen päätöksessä. Erityisessä tuessa korostuu moniammatillinen yhteistyö lasta kuntouttavien tahojen kanssa.

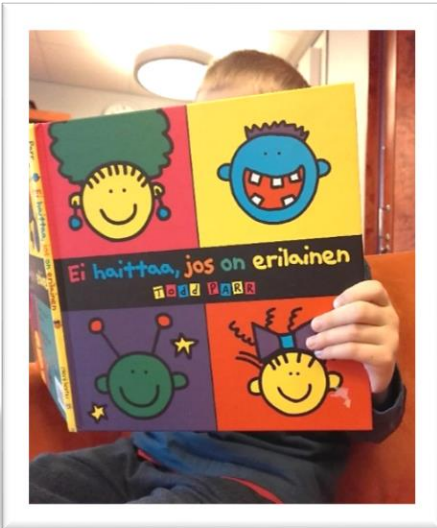
Erityisen tukeen siirtyminen tapahtuu **pedagogisen selvityksen** avulla, jolla haetaan **erityisen tuen päätös**. Pedagogisessa selvityksessä kuvataan lapsen kasvun ja oppimisen kokonaistilannetta, arvio tehostetun tuen riittävydestä, lapsen vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet sekä arvio millaisilla pedagogisilla ja

oppimisympäristöön liittyvillä ratkaisuilla (tai muilla tukitoimilla) lasta voidaan tukea. Lisäksi siinä arvioidaan erityisen tuen tarve. Huoltajien, esiopetuksen, VEO:n näkemyksen lisäksi erityisen tuen päätös perustuu psykologiseen tai lääketieteelliseen lausuntoon. Ennen erityisen tuen päätöksen tekemistä kuullaan aina lapsen huoltajaa. Erityisen tuen päätöksen tekee Hattulassa sivistysjohtaja pedagogisen selvityksen perusteella. Erityisen tuen tarvetta tulee tarkistaa lapsen tuen tarpeen muuttuessa tekemällä uusi pedagoginen selvitys tai arvioida vähintään kerran toimintakaudella. Mikäli lapsi ei enää tarvitse erityistä tukea, tulee tuen lopettamisesta sivistysjohtajan tehdä viranhaltijapäätös.

Lapsen erityisestä tuesta on voitu päättää jo ennen esiopetusta tai siitä päätetään esiopetusvuoden aikana. Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja tehostetun tuen antamista, mikäli psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edellytykset ovat heikentyneet.

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS)

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma laaditaan jokaiselle erityisen tuen piiriin kuuluvalla lapselle. HOJKS laaditaan pedagogiseen selvitykseen perustuen ja sen laatimisesta vastaa varhaiserityisopettaja. HOJKS tehdään moniammatillisessa yhteistyössä esiopetuksen kasvattajien, lapsen huoltajien, VEO:n, tutkimuksiin ja kuntoutukseen osallistuvien työntekijöiden kanssa. Suunnitelmaan kirjataan lapsen tarvitsemat konkreettiset tukitoimet, vastuut ja työnjako sekä arviointi ja seuranta. HOJKS:ssa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia. Suunnitelma tarkistetaan aina tuentarpeen ja opetuksen tavoitteiden muuttuessa, niin että se vastaa lapsen sen hetkisiä tuen tarpeita. Jos erityisen tuen antaminen päätetään lopettaa, tehdään pedagoginen selvitys yhteistyössä esiopettajan, VEO:n ja lapsen huoltajien sekä tarvittaessa muiden tahojen kanssa. Erityisen tuen päättymisestä tekee sivistysjohtaja viranhaltijapäätöksen.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevat lapset

Mikäli perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen oppimisvaikeuksien, kehitysviivästyksen, vamman tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta perusopetuslaissa säädettyä aikaisemmin. Oppivelvollisuus päättyy, kun oppimäärä on suoritettu tai kun oppivelvollisuuden alkamisesta on kulunut 11 vuotta. Esiopetus pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalle lapselle voi kestää yhden tai kaksi vuotta. Tavoitteena on lapsen valmiuksien tukeminen, jotta hän pärjäisi opiskelusta perusopetuksessa mahdollisimman hyvin. Aloite pidennetystä oppivelvollisuudesta tulee lasta tutkivalta sekä hoitovastuussa olevalta taholta ja huoltajilta. Esiopetuksen aika, opetuksen järjestämispaiikka, perusopetuksen aloittaminen suunnitellaan moniammatillisessa yhteistyössä huoltajien, esiopetuksen, koulupsykologin ja kuntouttavien tai tutkivan tahon kanssa. Lapset, joille on tehty päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta voivat saada perusopetuslain mukaisen esiopetuksensa osallistumalla

kaksivuotiseen esiopetukseen. Tarvittaessa pidennetyn oppivelvollisuuden päätös voidaan tehdä myös kaksivuotisen esiopetuskauden aikana.

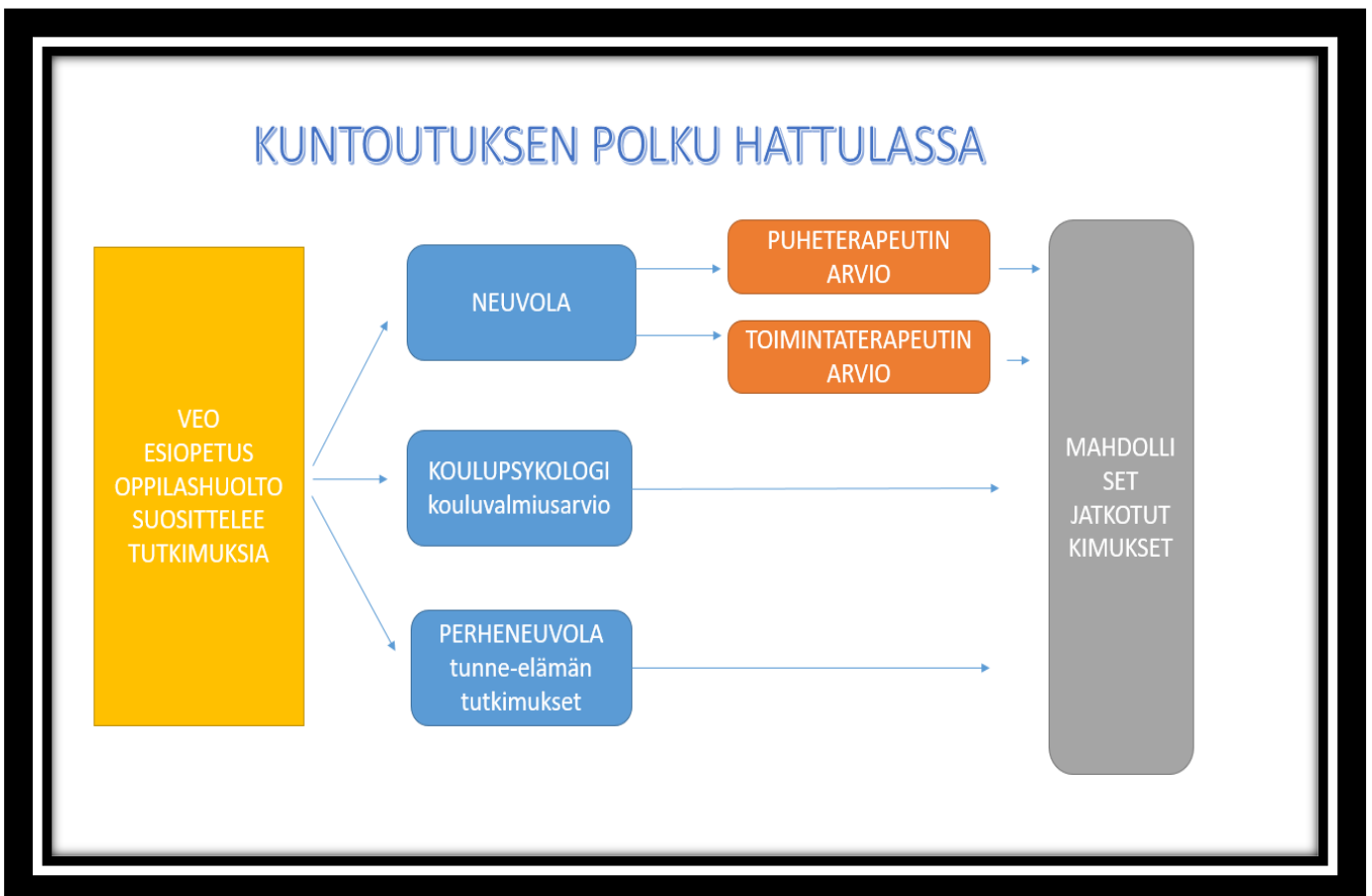
Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista.

Pidennetyn oppivelvollisuuden lapset ovat aina erityisessä tuessa ja heille laaditaan HOJKS.

Päätöksen pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin ottamisesta tekee Hattulassa sivistysjohtaja. Erityisen tuen päätöksessä päätetään lapsen esiopetuspaikasta tai muusta opetuksen järjestämispaikasta sekä mahdollisista avustaja- tai tulkitsemispalveluista. Hakemuksen perusteeksi tarvitaan psykologin tai lääkärin lausunto, missä selvästi todetaan lapsen kuuluvan pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten esiopetus voidaan järjestää vaihtoehtoisesti kolmella tavalla:

1. Lapsi aloittaa oppivelvollisuuden kaksivuotisessa esiopetuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta. Tämän jälkeen hän jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa jonka jälkeen aloittaa perusopetuksen.
2. Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa yhden vuoden, minkä jälkeen hän aloittaa perusopetuksen.
3. Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa kaksi vuotta. Tällöin lapsi aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin, eli sinä vuonna, kun hän täyttää 8 vuotta. Perusopetuksen myöhemmästä aloittamisesta tehdään erillinen hallintopäätös.

Yleinen tuki

- Lapselle laaditaan esiopetussuunnitelma
- Lasta osallistava peruspedagogiikka. Lapsen havainnointi, dokumentointi ja arviointi. Suomi toisena kielenä kartoitus ja tuki (S2).
- Pienryhmätoiminta
- Strukturoitu arki, kuvatuki
- Lapsen kognitiivisen oppimisen, sosiaalisten taitojen vahvistaminen
- Leikin tukeminen, ohjaaminen
- Kasvattajan aktiivinen ja sensitiivinen vuorovaikutus
- Monipuolinen oppimisympäristö, toiminnallisuus
- R-opetus
- Varhaiskasvatuksen erityisopettajan konsultointi

Tehostettu tuki

- Lapsen haasteet on tunnistettu. Lapsen tuen tarve arvioidaan pedagogisessa arvioissa ja tukitoimet kirjataan tehostetun tuen suunnitelmaan
- Yksilöllinen tuki ja pienryhmätuki
- Varhais erityisopettajan tuki, moniammatillinen yhteistyö, avustajapalvelut
- Viittomien ja kuvien käyttö sekä erilaiset erityispedagogiset menetelmät
- Oppimisympäristöihin, henkilöstömitoitukseen ja ryhmärakenteeseen liittyvät ratkaisut

Eriytyinen tuki

- Lapsen tuen tarve on tutkittu. Lapselle laaditaan pedagoginen selvitys ja HOJKS
- Varhais erityisopettajan vahva tuki
- Lapsen yksilöllinen tuki ja ohjaus
- Tiivis yhteistyö perheen ja kuntouttavien tahojen kanssa
- Erityispedagogiset menetelmien käyttö
- Apuvälineiden ja tulkkaukspalveluiden käyttö

22. Oppilashuolto

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilussa noudatetaan oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisia määräyksiä. Lapsen tullessa esiopetuksen piiriin tulee oppilashuollosta osa hänen oikeutensa. Oppilashuolto edistää lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edellytyksiä. Oppilashuoltoa ohjaa lapsen etu. Oppilashuollon palveluita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä terveydenhuoltopalvelut. Terveystenhuoltopalvelut järjestetään esiopetuksessa neuvolapalveluina. Kaikilla esiopetuksessa olevilla lapsilla on oikeus tasa-arvoisesti saada oppilashuollon palveluita. Oppilashuollolla tarkoitetaan lapsen hyvän oppimisen, psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämisenä sekä ylläpitämisenä. Oppilashuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä yhteisöllisenä oppilashuoltona. Monialainen yhteistyö on keskeisenä toimintamallina oppilashuollon toteuttamisessa. Monialaista oppilashuoltoa toteutetaan yhteistyössä lapsen ja hänen huoltajiensa kanssa. Esiopetusyhteisön tai lapsen hyvinvoinnissa havaittuihin huolenaiheisiin etsitään yhdessä ratkaisuja. Esiopetuksessa oppilashuolto on esiopetusyhteisössä työskentelevien ja oppilashuollon vastaavien työntekijöiden tehtävä. Hattulan kunnan oppilashuollon toteutumisesta on tarkemmin liitteenä (Liite 1) olevassa oppilashuollonsuunnitelmassa. Kaksivuotisen esiopetuskokeilussa noudatetaan kunnan oppilashuoltosuunnitelmaa (liite 1) sekä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa sekä yksikkökohtaista oppilashuoltosuunnitelmaa. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma löytyy

Hauskuutta

Arvostusta

Turvallisuutta

Tunteiden käsittelyä

Uskoa omaan itseensä

Lapsilähtöisyyttä

Arvokasta arkea

varhaiskasvatus

ESIOPETUKSEN OPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEIDEN MUUTOS / LUKU 5.3

OPPILASHUOLTO JA TURVALLISUUDEN EDISTÄMINEN

5.3 Esiopetuksen oppilashuolto

5.3.1. Monialainen oppilashuollon yhteistyö	58
5.3.2. Yhteisöllinen oppilashuolto	60
5.3.3. Yksilökohtainen oppilashuolto	61
5.3.4. Oppilashuoltosuunnitelmat	62
5.3.5. Paikallisesti päätettävät asiat ja yksikkökohtaisen oppilashuoltosuunnitelman laadinta	62

Liitteet:

5.3 Esiopetuksen oppilashuolto

Esiopetuksen oppilashuollolla tarkoitetaan lapsen hyvän oppimisen, psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa esiopetusyhteisöissä. Oppilashuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä ja koko esiopetusyhteisöä tukevana yhteisöllisenä oppilashuoltona. Tämän lisäksi lapsilla on lakisääteinen oikeus yksilökohtaiseen oppilashuoltoon.

Oppilashuollon tavoitteena on edistää lapsen tasapainoista kasvua ja kehitystä sekä varmistaa kaikille lapsille tasavertainen oppimisen mahdollisuus. Tärkeänä oppilashuollon tavoitteena on lapsen oppimisen esteiden, oppimisvaikeuksien sekä koulunkäyntiin liittyvien muiden ongelmien ehkäiseminen, tunnistaminen, lieventäminen ja poistaminen mahdollisimman varhain. Sekä yhteisöllistä että yksilöllistä oppilashuoltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen lapseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen.

Esiopetuksen oppilashuollosta ja siihen liittyvistä suunnitelmista säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa. Kunnan esiopetussuunnitelmassa kuvataan esiopetuksen oppilashuollon paikallisen toteuttamisen tavoitteet, toimintatavat sekä määritellään yhteys lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan sekä yksikkökohtaisten oppilashuoltosuunnitelmien laadintaa ohjaavat linjaukset.

5.3.1. Monialainen oppilashuollon yhteistyö

Esiopetuksen oppilashuolto järjestetään monialaisessa yhteistyössä opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen kanssa niin, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Oppilashuoltoa toteutetaan yhdessä lapsen ja hänen huoltajansa kanssa ottaen huomioon lapsen ikä ja edellytykset. Tarvittaessa yhteistyötä tehdään myös muiden toimijoiden kanssa. Esiopetusyhteisön tai lasten hyvinvoinnissa havaittuihin huolenaiheisiin etsitään ratkaisuja yhdessä huoltajien kanssa.

Esiopetuksessa oppilashuolto on kaikkien esiopetusyhteisössä työskentelevien ja oppilashuoltopalveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä. Oppilashuollon palveluja ovat psykologin ja kuraattorin palvelut sekä terveydenhuollon palvelut. Hattulan kunnan esiopetuksessa on käytettävissä myös kiertävän erityislastentarhanopettajan ja varhaisen tuen ohjaajan palvelut. Lisäksi oppilashuollossa käytetään tarvittaessa erityisasiantuntijoita. Näiden asiantuntijoiden tehtävät liittyvät niin yksilöön, yhteisöön kuin yhteistyöhön. Palveluja tarjotaan siten, että ne ovat helposti saatavilla ja järjestyvät lain edellyttämässä määräajassa. Eri ammattiryhmiin kuuluvien työntekijöiden keskinäinen konsultaatio on tärkeä työmenetelmä oppilashuollossa

Oppilaille ja heidän huoltajilleen annetaan tieto käytettävissä olevasta oppilashuollosta ja heitä ohjataan hakemaan tarvitsemiaan oppilashuollon palveluja. Oppilaan ja huoltajan osallisuus oppilashuollossa, suunnitelmallinen yhteistyö ja oppilashuollosta tiedottaminen, lisäävät oppilashuollon tuntemusta ja edesauttavat palveluihin hakeutumista.

Vastuullinen yhteistyö ja luottamukselliset suhteet lapsen huoltajien, kasvattajien ja lasta hoitavien tahojen kanssa kuuluvat esiopetuksen oppilashuollon periaatteisiin. Näistä periaatteista tiedotetaan esiopetuksen alkaessa esiopetusryhmien vanhempainilloissa. Lapsen huoltajat tulee kutsua aina mukaan yksilöllisen oppilashuollon tapaamisiin. Mikäli yhteistyö ei ole lapsen huoltajien kanssa mahdollista, toimitaan salassapitosäädösten edellyttämällä tavalla lapsen edun mukaisesti. Salassapitosäädökset sekä tietosuojaan liittyvät asiat tulee kerrata esiopetusvuoden alussa kasvattajien kanssa. Oppilashuollosta laaditaan oppilashuoltokertomus (LIITE 1).

Oppilashuollon tavoitteet, tehtävät ja toteuttamisen periaatteet muodostavat esiopetuksesta toisen asteen koulutukseen ulottuvan jatkumon. Eri koulutusasteiden vuorovaikutus on tärkeää pohdittaessa oppilashuollon toimintaa kokonaisuutena. Yhtenäiset käytännöt tukevat eri kehitysvaiheissa lapsen terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Oppilashuollon monialaisen yhteistyön rakenteita, muotoja ja toimintatapoja kehitetään esiopetusyhteisössä ja eri yhteistyötahojen kanssa. Kehittämistyö edellyttää oppilashuollon suunnitelmallista arviointia.

Oppilashuoltoryhmät

Opetuksen järjestäjä asettaa oppilashuollon ohjausryhmän ja yksikkökohtaiset oppilashuoltoryhmät. Yksittäistä lasta koskevat asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa asiantuntijaryhmässä. Jokaisella kolmella ryhmällä on omat tehtävät ja niiden perusteella määräytyvä kokoonpano. Kaikki oppilashuoltoryhmät ovat monialaisia, mikä tarkoittaa, että ryhmässä on opetushenkilöstön lisäksi muita monialaista oppilashuoltoa edustavia jäseniä sen mukaan kun lapsen asia edellyttää.

a) Oppilashuollon ohjausryhmä

Hattulan kunnassa oppilashuoltolain esiopetuksen yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaa monialainen lasten ja nuorten neuvosto. Lasten ja nuorten neuvoston on nimennyt kunnanhallitus, johon kuuluvat perusturvan, sivistystoimen, terveydenhuollon sekä kunnan hallituksen edustajat.

b) Yksikkökohtainen oppilashuoltoryhmä

Yksikkökohtaisen oppilashuoltoryhmän tehtävänä on vastata yksikön oppilashuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Ryhmää johtaa opetuksen järjestäjän nimeämä edustaja, joka Hattulan kunnassa on pedagoginen palveluesimies. Koulujen yhteydessä tai läheisyydessä toimivien esiopetusyksiköiden oppilashuolto toteutetaan pääsääntöisesti yhteistyössä koulun kanssa. Yksikkökohtainen oppilashuoltoryhmä kokoontuu kaksi kertaa toimintakauden aikana sekä tarvittaessa.

Yksikkökohtaisen oppilashuoltoryhmän keskeinen tehtävä on yhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen oppilashuollon toteuttaminen ja kehittäminen. Oppilashuoltoryhmä voi

tarvittaessa kuulla asiantuntijoita. Yksikkökohtainen oppilashuoltotyöryhmän toimintaperiaatteet, tavoitteet ja tehtävät kirjataan esiopetusryhmien ryhmäkohtaisiin esiopetussuunnitelmiin sekä huomioidaan päiväkodin turvallisuus- sekä kiusaamisen ehkäisyn suunnitelmassa.

c) Asiantuntijaryhmä

Kootaan yksittäisen lapsen tai lapsiryhmän tuen tarpeen selvittämiseksi ja oppilashuollon palvelujen järjestämiseksi. Ryhmän kokoa se esiopetushenkilöstön edustaja tai oppilashuollon edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu. Koolle kutsuttavan ryhmän monialainen kokoonpano perustuu aina tapauskohtaiseen harkintaan sekä käsiteltävään asiaan. Ryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Asiantuntijoiden nimeäminen ryhmän jäseneksi ja muiden yhteistyötahojen tai lapsen läheisten osallistuminen ryhmän työskentelyyn edellyttää aina huoltajan suostumusta.

5.3.2. Yhteisöllinen oppilashuolto

Oppilashuolto on tärkeä osa esiopetuksen toimintakulttuuria. Yhteisöllisessä oppilashuoltotyössä seurataan, arvioidaan ja kehitetään esiopetusyhteisön ja oppilasryhmien hyvinvointia. Lisäksi huolehditaan esiopetusympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä. Turvallisuuden edistämiseen kuuluvat myös esiopetuksen kuljetuksia, tapaturmien ehkäisyä ja tietoturvallisuutta koskevat toimintatavat. Yhteisöllisten toimintatapojen kehittämisessä tehdään yhteistyötä varhaiskasvatuksen, neuvolan sekä muiden lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa

Lasten ja huoltajien osallisuus sekä kuulluksi tuleminen, ovat yhteisöllisessä oppilashuollossa tärkeitä sekä hyvinvointia vahvistavia. Oppilashuolto luo esiopetusyhteisössä edellytyksiä yhteenkuuluvuudelle, huolenpidolle ja avoimelle vuorovaikutukselle. Osallisuutta lisäävät toimintatavat edesauttavat myös ongelmien ennaltaehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tarvittavan tuen järjestämistä.

Lasten osallisuus ja kuulluksi tuleminen toteutuvat esiopetuksen arjessa ja päävastuu tästä on esiopetusyhteisön kasvattajilla. Vanhempien osallisuutta ja kuulluksi tuleamista vahvistetaan kasvatuskumppanuuden mukaisesti päivittäisissä kohtaamisissa, lasten henkilökohtaisissa esiopetussuunnitelmakeskusteluissa sekä asiakastytyväisyyskyselyjen kautta. Varhaisen tuen ohjaajalla ja varhaiskasvatuksen palveluesimiehellä on keskeinen rooli yhteisöllisen oppilashuollon vahvistamisessa esiopetusyhteisöissä.

Lapsella on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, johon sisältyvät fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus. Esiopetusyhteisöt laativat kiusaamisen ehkäisyn suunnitelman lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä osana oppilashuoltosuunnitelmaa. Esiopetuksen edustaja ilmoittaa esiopetuksessa tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta tilanteeseen osallistuneiden lasten huoltajille.

5.3.3. Yksilökohtainen oppilashuolto

Yksilökohtaisella oppilashuollolla tarkoitetaan lapselle annettavia terveydenhuollon palveluja, oppilashuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja sekä yksittäistä lasta koskevaa monialaista oppilashuoltoa. Hattulan kunnan varhaiskasvatuksessa on käytössä myös kiertävän erityislastentarhanopettajan sekä varhaisen tuen ohjaajan palvelut, jotka ovat oppilashuollon edustajia. Terveydenhuollossa toteutettavat laajat terveystarkastukset sekä muut määräaikaistarkastukset ovat osa yksilökohtaista oppilashuoltoa ja niistä tehtävät yhteenvedot tuottavat tietoa myös yhteisöllisen oppilashuollon toteuttamiseen.

Yksilökohtaisessa oppilashuollossa palvelut ja tuki suunnitellaan yksittäisen lapsen tarpeisiin. Se voi pitää sisällään kolmiportaisen tuen suunnittelua ja toteutusta, oppimissuunnitelmien sekä kuntoutuksen laatimista. Yksilökohtainen oppilashuolto voi pitää sisällään myös keskustelua lapsen muuhun hyvinvointiin, kuin oppimiseen liittyvistä asioista. Nämä asiat kirjataan henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelma – lomakkeeseen (HOJKS).

Pääsääntöisesti esiopettaja ja kiertävä erityislastentarhanopettaja suunnittelevat lapselle tarvittavat tuet ja palvelut yhteistyössä huoltajien ja varhaiskasvatuksen pedagogisen palveluesimiehen kanssa. Erityisestä tuesta ja pidennetyistä oppivelvollisuudesta viranhaltijapäätöksen tekee sivistystoimen johtaja.

Yksilökohtaisen oppilashuollon tavoitteena on seurata ja edistää lapsen kokonaisvaltaista kehitystä, terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Tärkeää on myös varhaisen tuen turvaaminen ja ongelmien ennaltaehkäisy. Lasten yksilölliset edellytykset, voimavarat ja tarpeet otetaan huomioon sekä oppilashuollon tuen tarkentamisessa että esiopetusyhteisön arjessa.

Yksilökohtainen oppilashuolto perustuu aina huoltajan suostumukseen. Huoltajan osallisuutta tuetaan ja mielipiteitä kuullaan lapsen yksilökohtaisen oppilashuollon toteuttamisessa. Lapsen osallisuus, omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuisa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja edellytystensä mukaisesti.

Asian käsittely yksittäisen lapsen tueksi koottavassa asiantuntijaryhmässä ja ryhmän kokoonpano perustuu huoltajan suostumukseen. Huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella (Liite 2) suostumus lapsen asioiden käsittelyyn asiantuntijaryhmässä) asian käsittelyyn voi osallistua tarvittavia oppilashuollon yhteistyötahoja tai lapsen läheisiä. Ryhmän jäsenillä on lisäksi oikeus pyytää neuvoa lapsen asiassa tarpeellisiksi katsomiltaan asiantuntijoilta.

Yksittäistä lasta koskevan asian käsittelyssä asiantuntijaryhmässä laaditaan oppilashuoltokertomus. Ryhmän vastuuhenkilö kirjaa yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot oppilashuoltokertomukseen. Oppilashuoltokertomukset säilytetään päiväkotikohtaisesti pedagogisen esimiehen lukolisessa kaapissa ja arkistoidaan esiopetuksen päätyttyä Hattulan kunnan arkistointiohjeen mukaisesti. Jos sivulliselle annetaan oppilashuoltokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on lisäksi merkittävä mitä tietoja, kenelle sivullisille ja millä perusteilla tietoja on luovutettu.

Lapsen yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilashuollosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi. Lisäksi heillä on oikeus saada ja luovuttaa toisilleen sekä lapsen opettajalle,

rehtorille ja varhaiskasvatuksen palveluesimiehelle ja opetuksen järjestäjälle lapsen opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot.

Tiedon luovuttaja joutuu harkitsemaan esimerkiksi sitä, onko kysymys sellaisesta tiedosta, joka on välttämätön lapsen tai muiden esioppilaiden turvallisuuden varmistamiseksi. Tieto voi koskea muun muassa sellaista lapsen sairautta, joka tulee ottaa opetustilanteissa huomioon. Vaikka tiedon luovuttamiselle olisikin edellä todettu lain tarkoittama peruste, yhteistyön ja luottamuksen turvaamiseksi pyritään aina ensisijaisesti hankkimaan huoltajan suostumus salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen.

Jos lapsi siirtyy toisen opetuksen järjestäjän opetukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän on pyydettävä lapsen huoltajan suostumus siihen, että uudelle opetuksen järjestäjälle voidaan siirtää oppilashuollon asiakasrekisteristä sellaiset tiedot, jotka ovat tarpeellisia oppilashuollon jatkuvuuden kannalta. Sen sijaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot toimitetaan salassapidon estämättä viipymättä toiselle esi- tai opetuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden opetuksen tai koulutuksen järjestäjän pyynnöstä.

5.3.4. Oppilashuoltosuunnitelmat

Esiopetuksessa opetussuunnitelma tulee oppilashuollon osalta laatia yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Valmistelutyössä tehdään yhteistyötä huoltajien ja tarvittaessa myös muiden viranomaisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Hattulan kunnassa opetussuunnitelman laadintaan osallistuvat varhaiskasvatuksen palveluesimiehet sekä nimetty opetussuunnitelman työryhmä. Suunnitelman laadintaan osallistuvat myös tarvittaessa muut asiantuntijat.

Paikallisella tasolla oppilashuollon suunnitelmien kokonaisuus muodostuu kolmesta suunnitelmasta, jotka yhdessä ohjaavat oppilashuollon suunnittelua ja toteutusta. Suunnitelmat laaditaan monialaisessa yhteistyössä.

Suunnitelmat ovat:

- Kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, mihin kirjataan oppilashuoltoa koskeva osuus
- Hattulan kunnan opetussuunnitelmaan sisältyvä kuvaus oppilashuollosta
- Yksikkökohtainen opetussuunnitelma

5.3.5. Paikallisesti päätettävät asiat ja yksikkökohtaisen oppilashuoltosuunnitelman laadinta

Opetussuunnitelmaan sisältyvä kuvaus oppilashuollosta

Hattulan kunnan esiopetussuunnitelmassa kuvataan oppilashuollon paikallisen toteuttamisen tavoitteet ja toimintatavat. Opetussuunnitelmassa määritellään myös sen yhteys lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan sekä Hattulan päiväkotien yksikkökohtaisten oppilashuoltosuunnitelmien

laadintaa ohjaavat linjaukset. Suunnitelmien rakennetta sekä asiasisältöjä linjaamalla, turvataan riittävä suunnitelmien yhdenmukaisuus yksiköissä.

Yksikkökohtainen oppilashuoltosuunnitelma

Esiopetuksen järjestäjä vastaa siitä, että oppilashuollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan yksikkökohtainen oppilashuoltosuunnitelma. Hattulan kunnan esiopetuksessa suunnitelma laaditaan yhteistyössä esiopetuksen kasvattajien, perusopetuksen, oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Suunnitelma tarkistetaan vuoden kuluessa siitä, kun kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on tarkistettu. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma hyväksytään kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa.

Hattulan kunnassa esiopetuksen oppilashuolto toteutetaan samanlaisena kaikissa varhaiskasvatuksen esiopetusryhmissä. Yksikkökohtaisista erityispiirteistä kerrotaan päiväkodin omassa esiopetussuunnitelmassa.

Hattulan kunnassa esiopetuksen kasvattajat perehdytetään oppilashuoltosuunnitelmaan koulutuksissa, yksiköiden suunnittelu- ja kehittämispäivissä sekä muissa tapaamisfoorumeissa. Palveluesimiehet ovat vastuussa henkilöstönsä riittävästä perehdytyksestä. Jokaisessa esiopetusryhmässä on nähtävillä esiopetussuunnitelma, jonka vanhemmat voivat halutessaan lainata kotiin luettavaksi. Esiopetussuunnitelma löytyy myös Hattulan varhaiskasvatuksen www-sivuilta. Lapsille esiopetussuunnitelman sisältö tulee tutuksi toiminnan ohessa. Suunnitelmasta tiedotetaan huoltajille vanhempainilloissa sekä yhteistyötahoille verkostotapaamisissa.

Yksikkökohtaiseen oppilashuoltosuunnitelmaan sisällytetään seuraavat asiat:

1. Oppilashuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat oppilashuoltopalvelut

Hattulan kunnan päiväkotien oppilashuoltosuunnitelmissa esitetään arvio esiopetusyksikön oppilashuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista oppilashuoltopalveluista. Arviolla tuetaan esiopetuksen käytettävissä olevien resurssien kohdentamista yhteisölliseen ja yksilökohtaiseen oppilashuoltotyöhön sekä yhteistyöhön. Arviossa huomioidaan oppilashuollon kehittämisessä ja toteuttamisessa vaadittava esiopetushenkilöstön ja oppilashuollon palveluiden asiantuntijoiden työpanos. Arviossa hyödynnetään monipuolisesti lasten terveyttä, hyvinvointia sekä elinoloja koskevaa tietoa.

Arvioitaessa oppilashuollon kokonaistarvetta Hattulan varhaiskasvatuksella on käytettävissään varhaisen tuen ohjaajan materiaali päiväkotiryhmien tapaamisista, liittyen kiusaamisen ehkäisyyn näkökulmaan sekä huolikartoitukseen. Kiertävällä erityislastentarhanopettajalla on myös kattava näkemys varhaiskasvatuksen tilanteesta oppilashuollon osalta. Kiertävä erityislastentarhanopettaja tukee esiopettajia ja lapsen huoltajia lapsen kolmiportaisen tuen järjestämisessä sekä vastaa tukea tarvitsevien lasten nivelvaiheen monialaisesta yhteistyöstä. Molemmat erityistyöntekijät ovat koko Hattulan esiopetuksen henkilöstön, esioppilaiden sekä

huoltajien käytettävissä. Varhaisen tuen ohjaaja vastaa esioppilaiden kiusaamisen ehkäisyn suunnitelman toteuttamisesta esiopetuksessa ja perehdyttää henkilöstön suunnitelmaan.

Hattulan kunnan esiopetuksessa on käytettävissä seuraavia oppilashuoltopalveluja: varhaisen tuen ohjaaja, kiertävä erityislastentarhanopettaja, koulupsykologi, kuraattoripalvelut, perheneuvola- ja neuvolapalvelut.

2. Yhteisöllinen oppilashuolto ja sen toimintatavat

Hattulan kunnan esiopetuksen oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan yhteisöllisen oppilashuollon kokonaisuus, josta ilmenee yhteisöllisen oppilashuollon järjestäminen ja sen toimintatavat esiopetusyhteisön ja ympäristön terveellisyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Koko kunnan tasolla yhteisöllisestä oppilashuollosta vastaa Lasten ja nuorten neuvosto ja se noudattaa Hattulan kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa.

- Yksikkökohtainen oppilashuoltoryhmän kokoonpano ja toimintatavat:
Hattulan kunnan yksikkökohtaiset oppilashuoltoryhmät koostuvat pedagogisesta palveluesimiehestä, esiopettajista ja varhaisen tuen ohjaajasta. Yksikkökohtaisen oppilashuoltoryhmän koollekutsujana toimii varhaiskasvatuksen pedagoginen palveluesimies.
- Oppilashuollon yhteistyö varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa:
Oppilashuollon yhteistyö muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa sekä erityisesti esiopetuksen siirtymävaiheissa kuuluvat myös oppilashuoltosuunnitelmaan. Yhteistyö toteutuu nivelvaiheprosessin mukaisesti. Hattulassa järjestetään keväisin moniammatillinen ”Eskarista ekaluokalle- tapahtuma” Vanhemmuuden tukipuut – ohjelman mukaisesti (LIITE 3) esiopetuksesta kouluun siirtyville lapsille ja heidän huoltajilleen.
- Yhteistyö esiopetuksen ulkopuolisten lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien tahojen kanssa:
Hattulan kunnassa tehdään yhteistyötä moniammatillisesti ja poikkihallinnollisesti yhteisöllisen oppilashuollon kehittämiseksi. Hattula-verkon tarkoituksena on koota tietoa lasten ja nuorten kasvu- ja elinoloista ja arvioida niiden pohjalta lasten sekä nuorten tilannetta päätöksenteon ja suunnitelmien tueksi (Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, Lasten ja nuorten neuvosto). Tarkoitus on edistää palveluiden järjestämiseen liittyvää tietojen vaihtoa yhteisillä menettelytavoilla sekä tarttua ajankohtaisiin, lapsia, nuoria ja nuoria aikuisia ja perheitä koskeviin asioihin. Myös alle kouluikäisten toimijoiden – työryhmä toimii lasten ja nuorten hyvinvointia edistävänä foorumina.

- Tapaturmien ehkäiseminen sekä ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus:

Esiopetuksessa sattuneena tapaturmana pidetään tilannetta, joka tapahtuu esiopetuksen aikana tai muussa esiopetuksen järjestämässä tilaisuudessa. Tapaturma on silloin äkillinen ruumiinvamman aiheuttama odottamaton tapahtuma, joka sattuu vakuutetun tahtomatta. Myös retkillä lapselle sattuneiden tapaturmien hoitokulut korvataan, mikäli toiminta on esiopetussuunnitelman mukaista toimintaa. Tapaturman sattuessa annetaan aina mahdollisuuksien mukaan ensiapu päiväkodissa ja lapsi ohjataan tarvittaessa jatkohoitoon. Huoltajiin otetaan välittömästi yhteyttä ja he huolehtivat lapsen mahdollisista lääkärikäynneistä. Lapsen tapaturmasta on täytettävä aina tapaturmailmoituslomake.

- Esiopetuskuljetukset

Esiopetuksen kuljetuksista päätetään perusopetuslain (32 §) sekä sivistyslautakunnan ja perusturvalautakunnan (esiopetus) hyväksymien periaatteiden mukaisesti. Kuljetuspäätökset

tehdään enintään lukuvuodeksi kerrallaan. Jos vanhemmat valitsevat esiopetusikäiselle lapselle vain maksuttoman esiopetuksen, on lapsella oikeus maksuttomaan kuljetukseen tai kuljetusavustukseen, jos matkan pituus kunnan määrittelemään lähiesiopetuspaikkaan on yli 5 km. Kuljetus järjestetään yhteistyössä sivistystoimen koulukuljetusten kanssa. Koulukuljetuksissa käytetään ensisijaisesti olemassa olevaa julkista liikennettä.

- Suunnitelma lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Hattulan esiopetusyksiköissä opetuksen lähtökohtana on lasten turvallisuuden takaaminen kaikissa tilanteissa. Henkilöstö havainnoi tarkasti ja sensitiivisesti esiopetusryhmäänsä ja huolehtii siitä, että jokainen lapsi pääsee ryhmän toimintaan osalliseksi sekä mukaan leikkiin. Kiusaamisen ennaltaehkäisy on jokaisen työntekijän tehtävä. Ristiriitatilanteiden oikeanlainen selvittely, aikuisen johdonmukainen puuttuminen, vastuunkanto tilanteissa sekä arkiset valinnat ja toimenpiteet ovat arjen pedagogiikkaa, minkä tavoitteena on se, että kiusaamista ei syntyisi. Aikuisen rooli on merkittävä, sillä lasten vuorovaikutustaidot eivät kehity ilman aikuisen ohjausta. Esiopetusyksiköissä laaditaan yhteistyössä koko henkilöstön sekä mahdollisuuksien mukaan myös vanhempien kanssa kiusaamiseen puuttumisen ja ehkäisyn kirjallinen suunnitelma. Varhaisen tuen ohjaaja vastaa, että suunnitelma päivitetään ja arvioidaan vuosittain.

- Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa

Hattulan päiväkodeissa on laadittu yksikkökohtaiset pelastus- ja turvallisuussuunnitelmat. Esiopetuksen opetussuunnitelman päivityksen yhteydessä päivitetään Hattulan kunnan esiopetuksen kriisisuunnitelma. Kriisisuunnitelmaan kirjataan konkreettiset toimenpiteet, miten toimitaan kiusaamis- ja väkivaltatilanteissa sekä onnettomuuksissa ja kuolemantapauksissa. Kriisitilanteissa keskustellaan lasten kanssa heidän kehitystasonsa edellyttämällä tavalla. Perheitä ohjataan tarvittaessa kriisiavun tai perheneuvolan palvelujen pariin. Työntekijöiden kriisiavusta vastaa työterveyshuolto.

3. Yksilökohtaisen oppilashuollon järjestäminen

Yksilökohtaisessa oppilashuollossa palvelut ja tuki suunnitellaan yksittäisen lapsen tarpeisiin. Se voi pitää sisällään kolmiportaisen tuen suunnittelua ja toteutusta, oppimissuunnitelmien ja kuntoutuksen laatimista. Yksilökohtainen oppilashuolto voi pitää sisällään keskustelua myös lapsen muuhun hyvinvointiin kuin oppimiseen liittyen. Yksilökohtainen oppilashuolto perustuu huoltajan suostumukseen.

Yksittäisen lapsen tuen tarpeen selvittämiseksi ja oppilashuollon palveluiden järjestämiseksi kootaan asiantuntijaryhmä. Asiantuntijaryhmän kokoamiseksi pyydetään aina lapsen huoltajilta kirjallinen suostumus. Lomakkeessa määritellään, kenelle annetaan lupa osallistua asianomaisen asian käsittelyyn. Asiantuntijaryhmä valitsee keskuudestaan vastuuhenkilön, joka kirjaa yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot oppilashuoltokertomukseen.

Oppilashuoltokertomus

Oppilashuoltokertomus laaditaan jatkuvaan muotoon aikajärjestyksessä eteneväksi käyttäen oppilashuoltokertomuksen lisälehteä (LIITE 4) ja siihen kirjataan yksittäisen opiskelijan:

- 1) nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä lapsen huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot;
- 2) asian aihe ja vireillepanija;
- 3) lapsen tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet;
- 4) tiedot asian käsittelystä opiskeluhuoltoryhmän kokouksessa, kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa, kokouksessa tehdyt päätökset, päätösten toteuttamissuunnitelma sekä toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot;
- 5) toteutetut toimenpiteet;
- 6) kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa.

Oppilashuoltokertomusten säilyttämisestä ja arkistoinnista vastaa varhaiskasvatuksen pedagoginen palveluesimies.

Salassapito

Oppilashuoltotyössä noudatetaan tietojen luovuttamista ja salassapitoa koskevia säädöksiä. Henkilötietojen käsittelyssä lähtökohtana on aina luottamuksellisuus ja yhteistyö huoltajien kanssa.

Kun oppilashuollossa käsitellään yksittäisen lapsen asioita, käsittelyyn osallistuvat ainoastaan ne henkilöt, joille kuuluu kyseisen lapsen opetus ja oppilashuolto. Varhaiskasvatuksessa kyseiset henkilöt ovat varhaiskasvatuksen pedagoginen palveluesimies, esiopetuksen opettaja ja kiertävä erityislastentarhanopettaja. Ratkaisu asian käsittelyyn osallistuvista tehdään aina kunkin käsiteltävän aiheen perusteella erikseen. Lapsen huoltajan tai muun laillisen edustajan kirjallisella suostumuksella tai niin kuin laissa erikseen säädetään, lapsen asian käsittelyyn voivat osallistua myös muut tarvittavat henkilöt.

Yksittäistä lasta koskevaa asiaa käsiteltäessä oppilashuoltotyössä tulee kirjata asian vireillepanija, aihe, päätetyt toimenpiteet ja niiden perustelut, asian käsittelyyn osallistuneet sekä, mitä tietoja ja kenelle lapsesta on annettu.

Salassa pidettäviä asioita ovat:

- tiedot lasten ja heidän perheenjäsenten henkilökohtaiset olot esim. elintavat, vapaa-ajan harrastukset, perhe-elämä, poliittinen vakaumus, uskonnollinen vakaumus, mielipiteet, järjestötoiminta
- tiedot taloudellisesta asemasta, terveydestä ja vammaisuudesta
- tiedot tehostetun ja erityisen tuen antamisesta
- oppilashuollon asiakirjat ja niihin sisältyvät tiedot, mm. psykologiset testit

Oppilashuoltotyöhön osallistuvalla on oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen oppilaan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot. Yhteistyön ja luottamuksen turvaamiseksi pyritään aina ensisijaisesti hankkimaan oppilaan tai huoltajan suostumus salassa pidettävän tiedon luovutukseen.

Jos lapsi siirtyy esiopetuspaikasta toiseen, on aikaisemman opetuksen järjestäjän viipymättä toimitettava lapsen opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle esiopetuksen järjestäjälle. Aikaisemman opetuksen järjestäjän on pyydettävä lapsen huoltajan suostumus siihen, että uudelle opetuksen järjestäjälle voidaan siirtää salassa pidettäviä tietoja, mitkä ovat tarpeellisia oppilashuollon jatkuvuuden kannalta.

4. Oppilashuollon yhteistyön järjestäminen lapsen huoltajien kanssa

Opetus- ja kasvatustyö järjestetään yhteistyössä kodin kanssa. Tärkeintä on lapsen ja perheen arvostava kohtaaminen, osallisuuden edistäminen sekä yksilöllisten tarpeiden ja tilanteiden huomioiminen. Kodin ja esiopetuksen yhteistyö on lapsen esiopetuksen tärkein tukimuoto. Huoltajalla on ensisijainen vastuu lapsensa kasvatuksesta. Esiopetushenkilöstö tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa lapsen kasvatuksesta esiopetusyhteisön jäsenenä. Kodin ja esiopetuksen välistä yhteistyötä toteutetaan yhteisö- ja yksilötasolla. Tavoitteena on edistää lapsen oppimisen edellytyksiä, turvallisuutta ja esiopetusyhteisön hyvinvointia.

5. Oppilashuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen

Opetussuunnitelmaan kirjattujen toimintojen päivittäminen on jatkuva prosessi ja se on koko esiopetushenkilöstön yhteinen tehtävä. Opetussuunnitelmaan kirjattujen toimintojen seuranta ja arviointia tulee tehdä jatkuvasti ja kirjata mahdolliset huomiot vuosittain ylös. Yksikkökohtaiset suunnitelmat ja toimintaohjeet (esim. kasvu- ja oppimisympäristön terveyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen) päivitetään esiopetuksessa kerran vuodessa. Varhaiskasvatuksen opetussuunnitelman päivytyksestä huolehtii työryhmä, jonka varhaiskasvatusjohtaja nimeää.

Oppilashuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen on osa Hattulan kunnan omavalvontaa koskevaa tehtävää. Hattulan kunta opetuksen järjestäjänä vastaa yhteistyössä varhaiskasvatuksen, opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen oppilashuoltopalveluista vastuussa olevien viranomaisten kanssa oppilashuollon kokonaisuuden omavalvonnan toteutumisesta.

varhaiskasvatus

OPPILASHUOLTOKERTOMUS (OPH)

Oppilashuoltokertomukseen kirjataan yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämisen ja toteuttamisen kannalta tarpeelliset tiedot. Kertomus laaditaan aikajärjestyksen mukaiseen muotoon.

Kirjaustiedot ___/___20___

Kirjauksen tekijä, ammatti- tai virka-asema

Lapsen tiedot

Nimi	Henkilötunnus
Kotiosoite	Postinumero ja toimipaikka
Puhelin	Kotikunta
Päiväkoti/esiopetusryhmä	

Huoltaja / huoltajien tai muun laillisen edustajan tiedot

Nimi	Puhelin
Kotiosoite	Postinumero ja toimipaikka
Nimi	Puhelin
Kotiosoite	postinumero ja toimipaikka

Oppilashuoltokertomus

Kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa
Asian vireille panija
Asian aihe
Lapsen tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet (arviot, tutkimukset ja selvitykset)
Toteutetut toimenpiteet (yhteistyö eri toimijoiden kanssa) sekä aiemmat ja nykyiset tukitoimet
Tiedot asian käsittelystä oppilaskohtaisen ryhmän kokouksessa, tehdyt päätökset ja niiden toteuttamissuunnitelma

Toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot
Tietojen luovutus Jos sivulliselle annetaan oppilashuoltokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan merkitään mitä tietoja, kenelle ja millä perusteella tietoja on luovutettu. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 20§).

Oppilashuoltokertomus säilytetään asianomaisen lapsen päiväkodin palveluesimiehen toimistossa.

varhaiskasvatus

SUOSTUMUS ASIANTUNTIJOIDEN KUTSUMISEEN LAPSEN PALAVERIIN (OPH)

Lapsen nimi: _____

Esiopetusryhmä: _____

Palaverin ajankohta: ____/____ 20__

Käsiteltävä

asia:

Tällä kirjallisella suostumuksella annan seuraaville henkilöille luvan olla läsnä asian käsittelyssä:

(Huoltaja laittaa rastin, jos henkilön kutsuminen sopii.)

Esiopettaja _____

Kelto _____

Neuvola-/Kouluterveydenhoitaja _____

Puheterapeutti _____

Toimintaterapeutti _____

Psykologi _____

Palveluesimies _____

Sosiaali- /Perhetyöntekijä _____

Koulukuraattori _____

Tuleva opettaja _____

Muu, kuka? _____

_____

Päiväys ____/____ 20__

Huoltajien allekirjoitukset ja nimenselvennykset

---

varhaiskasvatus

OPPILASHUOLTOKERTOMUS

Lisälehti nro _____

Oppilashuoltokertomukseen kirjataan yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämisen ja toteuttamisen kannalta tarpeelliset tiedot. Kertomus laaditaan aikajärjestyksen mukaiseen muotoon.

Kirjaustiedot ____/____20____

Kirjauksen tekijä, ammatti- tai virka-asema

Oppilashuoltokertomus

Kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa
Asian vireille panija
Asian aihe
Lapsen tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet (arviot, tutkimukset ja selvitykset)
Toteutetut toimenpiteet (yhteistyö eri toimijoiden kanssa) sekä aiemmat ja nykyiset tukitoimet

<p>Tiedot asian käsittelystä oppilaskohtaisen ryhmän kokouksessa, tehdyt päätökset ja niiden toteuttamissuunnitelma</p>
<p>Toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot</p>